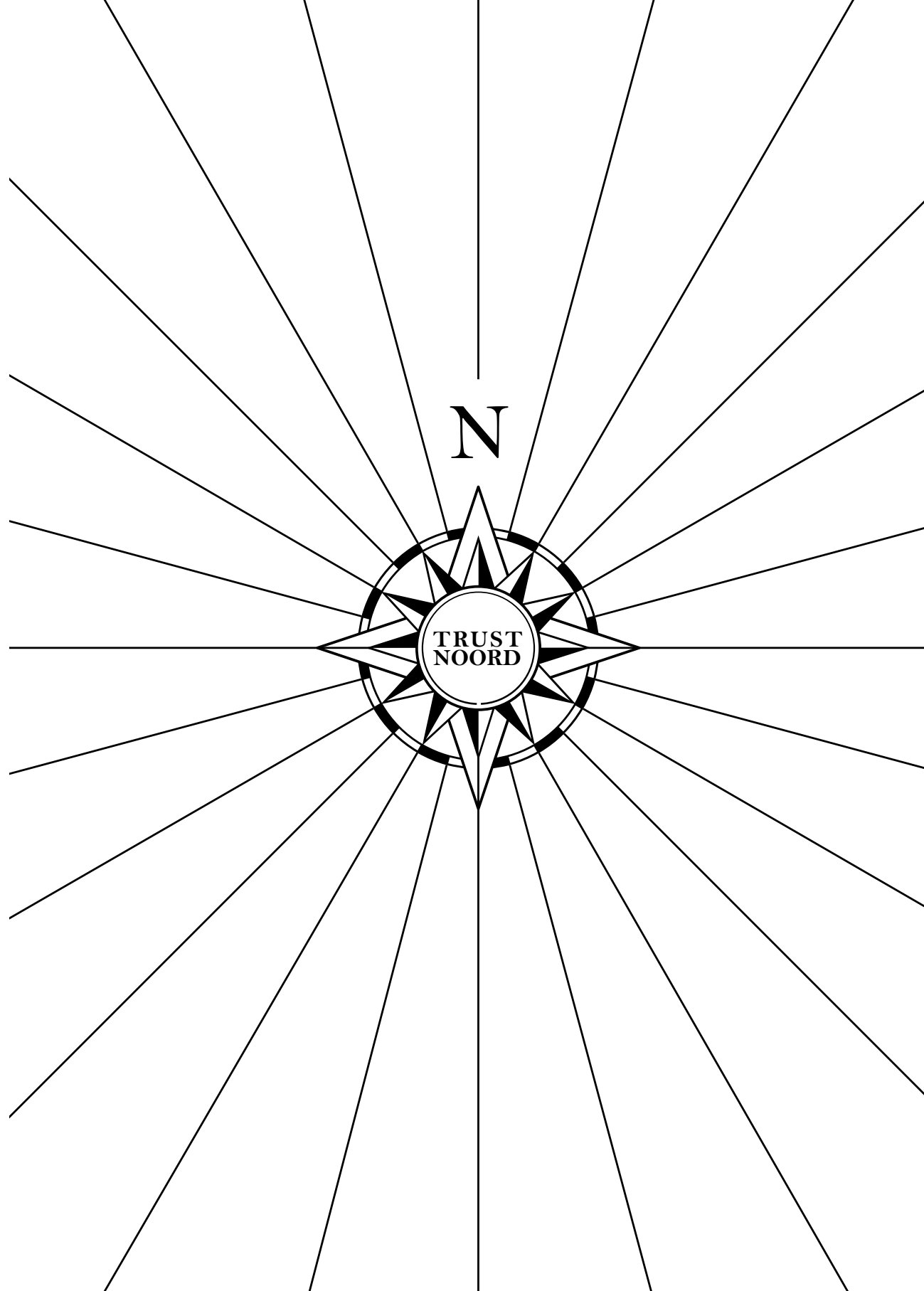

N

TRUST
NOORD

Van Eigen Kracht naar Trust.nl

Voorwoord

FREK OSSEL, WETHOUDER WONEN EN WIJKEN, GEMEENTE AMSTERDAM

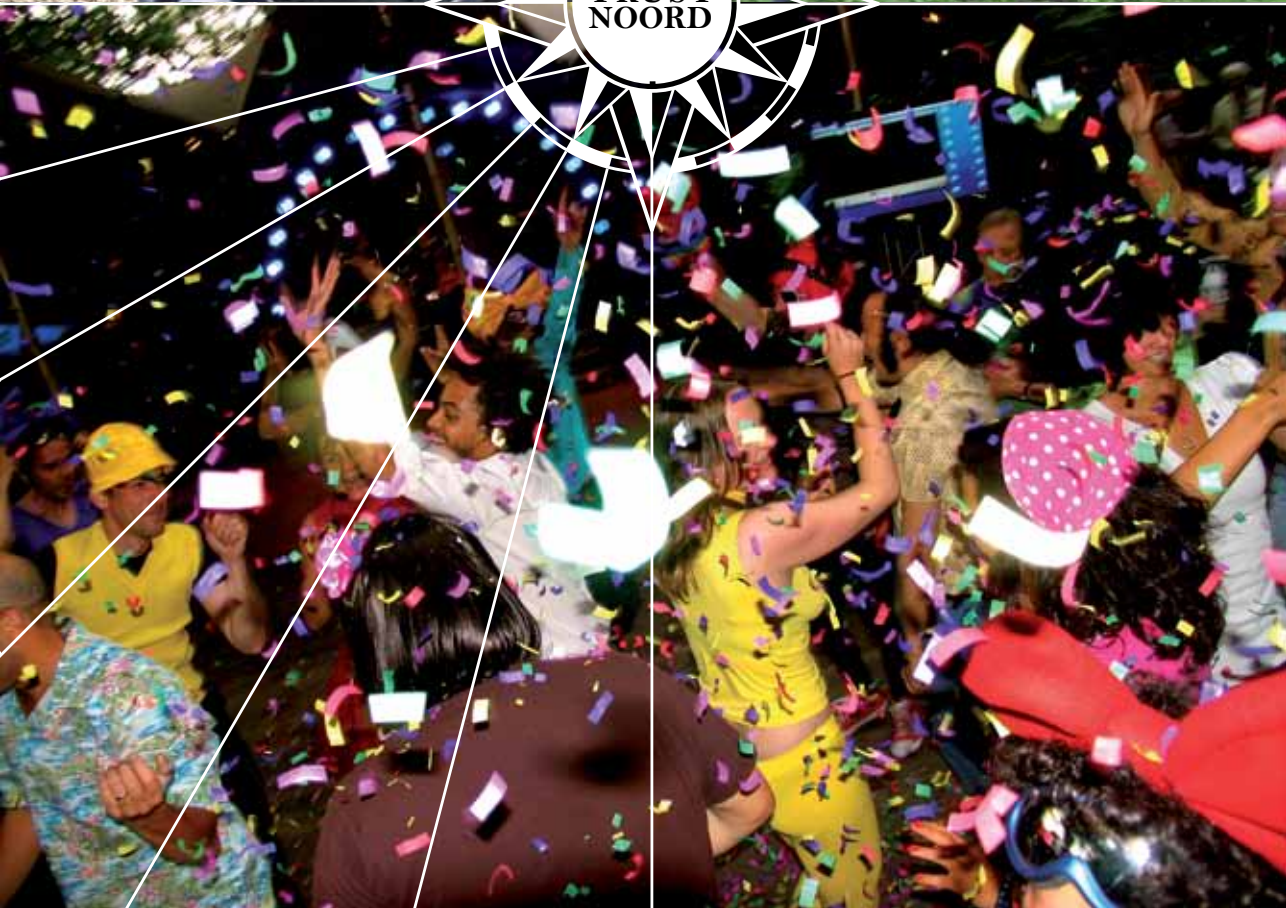
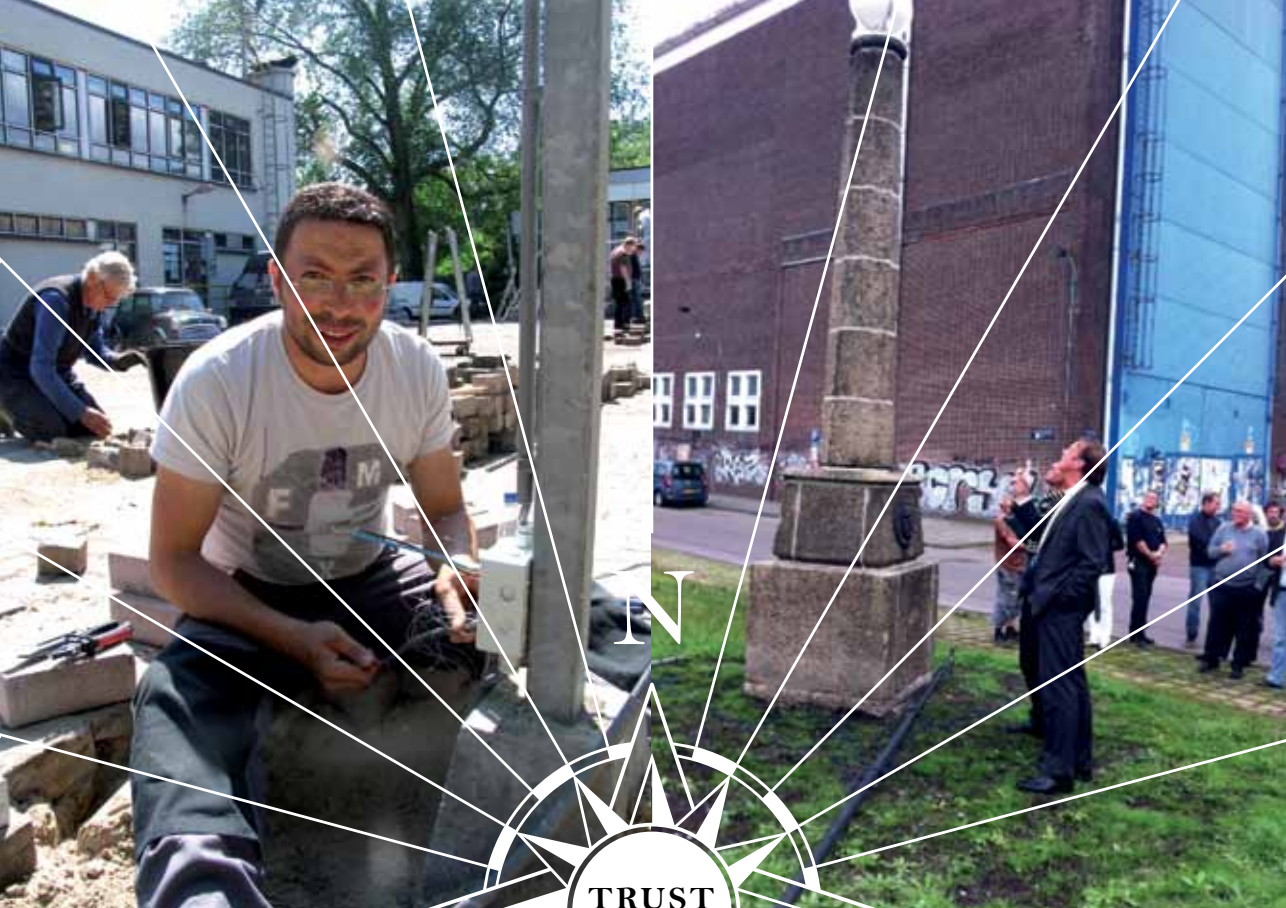
Als er één begrip in het sociale domein is dat de laatste jaren furore aan het maken dan is dat het begrip ‘eigen kracht’. Het begrip staat voor het idee dat mensen die op enigerlei wijze in de problemen zijn geraakt zelf ook de sleutel zijn tot de oplossing van het probleem. Zij moeten, samen met hun sociale netwerk, de vermogens aanboren die hen in staat stellen om verandering in gang te brengen en in hun levens vooruitgang te boeken.

Het eigen-kracht-denken heeft de laatste jaren in Nederland snel voet aan de grond gekregen op het terrein van de jeugdzorg, waar het toegepast wordt via zogeheten Eigen kracht Conferenties. Ook in de sfeer van wonen en leefbaarheid, arbeidsbemiddeling en welzijnswerk is men bezig de transitie te maken naar nieuwe ordeningen waarin burgers zelf de touwtjes in handen kunnen nemen en overheden en instituties hen daartoe faciliteren.

Dat is overigens makkelijker gezegd dan gedaan. Voor velen is het leven zonder de zekerheid van beleidsnota's, professionele toe-eigening en politieke controle moeilijk voorstelbaar. Het afvallen van ons oude overheidsmaakbaarheidsgeloof kost moeite, niet in de laatste plaats omdat het ons in het verleden veel goeds heeft gebracht. Maar ook veel nadelen; het is duur, omslachtig, stroperig, vaak ineffectief en het smooit verantwoordelijkheidsbesef en initiatief van burgers zelf. Dat dwingt ons om het over een andere boeg te gooien.

Het Verenigd Koninkrijk biedt daarbij inspiratie, zoals een delegatie van de gemeente Amsterdam in februari 2012 in een studiereis naar Londen aan den lijve heeft mogen ervaren. We brachten een bezoek aan diverse Trusts, ‘community-led’ ondernemingen die gebouwen en eigendommen beheren en/of exploiteren, waarbij de buurt of wijk (the community) het referentiekader vormt. Het gaat niet om de winst; het gaat om de mensen in de wijk, om ze vooruit te helpen, perspectief te bieden. Niet instituties of overheden maken de dienst uit, maar burgers zelf. Trust drukt het vertrouwen in burgerorganisaties uit om zelf publieke verantwoordelijkheid vorm te geven.

Die gedachte begint nu ook in Nederland snel wortel te schieten. Ook in Amsterdam zijn groepen burgers bezig met plekken en gebieden waar deze trust-gedachte vorm kan krijgen. Precies om die reden kijk ik ook met groot genoegen naar de activiteiten in Amsterdam-Noord, waar het bruist van allerlei initiatieven die laten zien dat er een enorme energie en creativiteit in de samenleving aanwezig is. De Tolhuistuin, de Noorderparkkamer en de Broedstraten zijn daarvan sprekende voorbeelden. Het doet mij genoegen dat zij met dit boekje laten zien hoe ze vanuit hun huidige praktijk willen toewerken naar de Trust Noord. Laten we er ons gezamenlijk voor inzetten dat deze energie en creativiteit de komende jaren verder komt dan papier.

Inhoud

Trust Noord

VOORWOORD: VAN EIGEN KRACHT NAAR TRUST.NL	3
1. INLEIDING: TRUST NOORD	7
Anekdoten Noorderparkkamer	9
2. VAN TOTTENHAM NAAR TRUST NOORD	13
Anekdoten Noorderparkkamer	19
Anekdoten Tolhuistuin	21
3. DE PROFESSIONALS	23
Anekdoten Broedstraten	33
4. DE PRAKTIJK OP WEG NAAR TRUST NOORD	37
Anekdoten Tolhuistuin	43
5. TRUST NOORD 2017	47

Rob Post

Stadsdeelvoorzitter,
stadsdeel Amsterdam Noord

“Culturele initiatieven in Noord zoals de Noorderparkkamer en de Tolhuistuin dragen bij aan het ontdekken van Amsterdam-Noord. Waarbij hippe Amsterdammers en buurtbewoners elkaar ontmoeten. Met Floor Ziegler en Chris Keulemans hebben we er twee geweldige ambassadeurs voor Noord bij. Zij zijn mededragers van de culturele ontwikkeling van dit stadsdeel.”

Trust Noord

Inleiding

CHRIS KEULEMANS, FLOOR ZIEGLER, JOS VAN DER LANS & SIMON VAN DOMMELEN

Het is tijd voor Trust Noord. Voor eigendom en zeggenschap van Noorderbewoners. Allereerst in de Noorderparkkamer, Broedstraten en Tolhuistuin. Later op de NDSM-Werf, in de Banne, in Nieuwendam Noord, op de pont en op het braakland Overhoeks.

Wat is een Trust? Mogelijk maken, en daarna loslaten en vertrouwen. Een uit Engeland overgewaaid model van burgerbestuur over een locatie, als motor van een wijkeconomie die werk, scholing en ontmoeting ten goede komt, vrijgemaakt van de klassieke instituten. Van, voor en door echte mensen in echte buurten.

Dat kan ook in Noord. De plekken zijn er al; om te beginnen de Noorderparkkamer, Broedstraten en de Tolhuistuin die met hun culturele programmering bewoners nieuwe perspectieven aanreiken. De mensen zijn er: buurtbewoners die zich eigenaar voelen maar het nog niet echt zijn, professionals die hun werk nu al ten dienst stellen van de bewoners maar nog niet bij hen in dienst zijn. De buurt is er: in Noord zijn mensen altijd al gewend geweest de dingen zelf op te knappen. En het klimaat is er: overheden, welzijnsinstellingen en corporaties moeten inkrimpen maar willen de buurten niet aan hun lot overlaten.

Het is dus tijd voor Trust Noord. Daarvoor moet er iets nieuws gebeuren. Er moet economie gemaakt kunnen worden. Er moeten geldstromen langs de plekken worden geleid, waarin burgers meegenomen kunnen worden, werk vinden, activiteiten ondernemen en geld kunnen verdienen. Geld dat ook weer terug gaat in scholing, werkgelegenheid en leefkwaliteiten in de wijken van Noord. Er moet een economisch motortje aan de praat komen, dat energie losmaakt, burgers mobiliseert en creativiteit vrijmaakt. Nu is dat nog maar beperkt het geval. Teveel is er nog de afhankelijkheid van overheid, subsidie en beleid.

Trust Noord is pas een succes als bewoners in staat gesteld worden om financiële geldstromen in Noord aan te spreken die nu oplossen in de grote economie, de anonieme verzorgingsstaat of grootschalige (welzijns)instituten. Dat geld kan ook dienen als brandstof om de motor van creativiteit aan de praat te krijgen. Een lokale vorm van economie waarvan de revenuen zichtbaar zijn voor lokale gemeenschappen en die dus lokaal gedragen worden. Dat is de ambitie die in de Trust vorm krijgt en die in Amsterdam-Noord te realiseren is. De potentie is er, maar die komt alleen tot wasdom als alle partijen zoals welzijnsinstellingen, corporaties en het stadsdeel deze richting ook durven in slaan en hardop en gedurfd mee denken. Zodat het een gezamenlijk avontuur wordt.

Een mooie start is dit boekje waarmee Bureau Broedplaatsen, Stadsdeel Amsterdam Noord, DMO Wijkaanpak van de Gemeente Amsterdam en woningcorporatie Ymere ons de mogelijkheid hebben geboden om onze aanpak onder woorden te brengen. Dit boekje laat zien, in fotoportretten en anekdoten, wat er nu al gebeurt in de Tolhuistuin, de Noorderparkkamer en Broedstraten. Daarnaast staan we kort we stil bij de aanpak van onze partner in de Coalitie Noord, Stichting NDSM-Werf Oost. We beschrijven hoe bewoners hun eigen creativiteit aanspreken en vermogens ontwikkelen om nieuwe betekenis te geven aan hun leven en omgeving, hoe de professionals hun sociale gaven inzetten om verbindingen tot stand te brengen en hoe vertegenwoordigers van instituten hun routines doorbreken om nieuwe initiatieven mogelijk te maken. En waarom dat kan uitgroeien tot de start van Trust Noord. Jos van der Lans beschrijft in zijn essay wat een Trust betekent in Engeland en wat het zou kunnen betekenen in Noord. Tot slot geven we een vergezicht: een bloeiend stadsdeel in 2017 en tal van Trusts met grote aantrekkingskracht op bezoekers van over de hele wereld.

Noorder Park Kamer

Anekdoten

TRUST
NOORD

Henk

Levenskunstenaar
Noorderparkkamer

Henk staat symbool voor de bijzondere ontmoetingen in de Noorderparkkamer. Hij was met zijn verschijning iemand waar veel mensen in het dagelijks leven met een bocht omheen zouden lopen. Een mager postuur, tatoeages over het hele bovenlijf en vettig haar in een staart waar af en toe een veer uitstak. Hij stond beter bekend als Henk de Indiaan.

30 jaar geleden was Henk nog een talentvolle kickboxer, ondermeer Noord Hollands kampioen lichtgewicht. Hij blonk uit op de kickboksgala's in het Zonnehuis. Daar kwam hij ook in contact met foute vrienden, waarna drank en drugs hem langzaam naar de rand van de afgrond brachten. In die jaren ontpopte hij zich tot een soort Robin Hood, hij stal alleen van de rijken, liefst in bedrijven. "Die zijn tenminste verzekerd", zo verklaarde hij zijn keuze. Zo kon er op een dag een complete vrachtwagen met vlees in de straat staan, waar de hele buurt van at.

Henk was samen met Potje en Evelien vaste bezoeker van het Noorderpark waar ze biertjes dronken en jointjes rookten. Ze zagen de Noorderparkkamer aanvankelijk als een bedreiging voor hun stekkie en dreigden zelfs even de fik erin te steken. Floor bleef stoïcijns onder deze druk en zwaaide vrolijk door, zoals ze ook de andere parkbezoekers begroette. Na het

eerste contact ontpopte Henk zich langzaam als levenskunstenaar en beschermvader van de Noorderparkkamer. Vooral de bezoekende kinderen waren gefascineerd door zijn verschijning, zowel de stoere jongens uit de Van der Pekbuurt als de brave kindjes van de Nieuwendammerdijk. Ze roosterden enthousiast hun marshmallows boven het vuur dat Henk elke zondag ontstak. De ouders stonden dan op een afstandje enigszins argwanend toe te kijken. Aan het einde van de dag als de kinderen enthousiast zwaaiend op hun fietsten stapten en Henk ze uitzwaaide met de woorden "dag jongens" kon je de emotie in zijn ogen aflezen.

Henk zorgde voor veel overlast, vooral als hij te veel gedronken had. Hij haalde regelmatig het bloed onder de nagels van de producenten vandaan. Henk zocht grenzen op die er niet zijn in de Noorderparkkamer. Het kostte veel energie, maar altijd weer werd hij met respect behandeld. De Noorderparkkamer was de enige plek waar hij niet werd weggestuurd. De producenten hadden last van hem, maar smolten als hij weer een charmante opmerking maakte. Je kon hem haten en liefhebben tegelijk.

De positieve houding van de Noorderparkkamer heeft zich ruimschoots terugvertaald. Henk hielp mee met de activiteiten en vermaakte de kinderen bij het vuur. Na afloop van een drukke zondag zag je hem met een prikker een rondje maken om de rotzooi op te ruimen. En mensen die hun rommel op de grond

gooiden kregen onmiddellijk een vermaning. Samen met Potje zorgde Henk voor een veilige situatie rond de Noorderparkkamer. Ondanks zijn soms destructieve gedrag heeft de Noorderparkkamer hem mild en zorgzaam gemaakt. Henk werd gezien en gehoord, hij had een rol.

Ondertussen bouwde Henk zijn vuurplek uit tot een complete hut. Met bewerkte stammen uit het bomenproject als totempalen en een muur van pallets waar zelfs een schilderij kwam te hangen. De verwondering was groot toen ineens klassieke muziek uit zijn radio klonk. De plek was populair bij de hangjongeren uit de buurt die er ook op eigen initiatief vuurtjes kwamen stoken, een favoriete bezigheid in Noord. Henk glom van trots toen de eerste buurtbewoner zich meldde met de vraag of hij de hut niet kon huren voor een feestje. Ondertussen ging het fysiek en emotioneel steeds slechter met Henk. Hij was vaker ziek en verzorgde zich slecht. De overlast nam toe en ook de Noorderparkkamer kon hem niet meer afremmen.

Wat we niet wisten was dat de vuurplek van Henk onderdeel is van een sterfritueel bij indianen. Henk overleed op woensdag 26 november. Op de muren van zijn woning liet hij een handgeschreven testament na. Daaruit blijkt zijn waardering voor de Noorderparkkamer en haar producenten. Ze hebben enorm veel betekenis gegeven aan het leven van Henk. Maar op sommige krachten heeft ook de Noorderparkkamer geen antwoord...

Noorder Park Kamer

Anekdots

Kees

Koning van het Noorderpark

Kees Meijer is een overrijverige bewoner uit de buurt en de koning van het Noorderpark. Hij is oprichter van de buurtkamer en ongevraagd beschermvader geworden van de Noorderparkkamer die hem een uitlaatklep bood na het overlijden van zijn vrouw. Kees stortte zich vol overgave op de organisatie van de Buurtmarkt, een lang gekoesterde wens. De Noorderparkkamer diende als uitvalsbasis en hielp Kees bij de organisatie en het verkrijgen van een beetje subsidie. Meer dan 1.000 buurtgenoten wisten de markt te vinden en hun betrokkenheid bij de Noorderparkkamer steeg tot grote hoogte. Net als de bloeddruk van Kees overigens. Maar toeval of niet, sinds die dag is het park schoner en veiliger dan ooit.

Brenda & Riet

Buurtkamer

Brenda is de stuwende kracht achter de buurtkamer. Zij verzint grotendeels zelf de activiteiten. Brenda is een bijzonder goed naaister en is door de Noorderparkkamer geholpen in het opzetten van haar eigen zzp-praktijk. Ze krijgt af en toe klussen van de Noorderparkkamer en van daaruit ook steeds meer van andere partijen, zoals onlangs de Buiksloterkerk. Een ander fervent deelnemer in de Buurtkamer is Riet. Zij woont al haar hele leven in de buurt en vertelde Floor verhalen over de erbarmelijke omstandigheden in de oorlog. Zo werden in de winter van '44-'45 alle bomen uit het park omgehakt om te dienen als energievoorziening. Na de oorlog heeft Riet zelf bijgedragen aan de herbepanting van het bos. Dit verhaal is door de Noorderparkkamer opgepakt en gebruikt bij de 4-5 mei herdenking. Samen met Riet en een kunstenaar is een monument bedacht en gebouwd in het Noorderpark, met honderden pompom bloemen waar zij er zelf velen van heeft gemaakt. Terwijl ze hiermee bezig was in de wekelijkse 'wolkamer' vertelde ze haar verhalen over de oorlogstijd.

Buurtopera

Zondagprogrammering

Een van de series in de Noorderparkkamer kreeg de titel buurtopera. Best spannend, aangezien opera toch wel als een elitaire kunstvorm te boek staat. De serie bleek niettemin grote groepen mensen aan te spreken en opvallend veel oud-Noorderlingen. Vaak mensen die fysiek of financieel niet in staat zijn om naar de echte opera te gaan. Veel aria's riepen herkenning op en bewoners lieten zich maar wat graag in vervoering brengen. Op twee zondagen kregen bezoekers een privé aria bij een glaasje wijn van twee operazangeressen verkleed als serveerster. Een oude vrouw, de tachtig gepasseerd, kon haar tranen niet onderdrukken en anderen raakten op hun beurt ontroerd. Even verderop zingt nog een zangeres in een schommel. Een potige kerel met tatoeages aanschouwt het tafereel met zijn armen over elkaar en merkt droogjes op: "zo hé, jij zingt mooi."

Van Tottenham naar Trust Noord

Cultuur, wijkeconomie en trusts in Amsterdam Noord

JOS VAN DER LANS

Rob Vooren

Projectmanager

Projectbureau Noordwaarts

“Het zijn ‘productieplaatsen’ voor zaken als respect, waardering, tolerantie en begrip. Aspecten die we in onze gecompliceerde multiculturele samenleving soms node missen maar hard nodig hebben om prettig met elkaar (in deze stad) samen te leven.”

Het was op zo'n vijfhonderd meter van het stadion van Tottenham Hotspur dat ik mij ineens realiseerde dat ik iets bijzonders zag. Ik werd rondgeleid over een groot terrein in deze Noord-Londense wijk, vol met oude schoolgebouwen, bruisend van bedrijvigheid. Ik zag omgebouwde klaslokalen, werkplaatsen, kantoren, horeca, gemeenschappelijke ruimtes, een overdekt basketbalveld, een autowasplaats en een meubelmakerij, waarin een timmerman buurtbewoners van oud hout meubels leerde maken. Dagelijks trokken er 1500 mensen naar dit sociaal en cultureel centrum van Tottenham.

Toch was dat niet wat mijn verbazing wekte. Ook in Nederland kennen we inmiddels oude bedrijfscomplexen waar van alles gebeurt, waar broedplaatsen zijn gevestigd, nieuwe creatieve bedrijven zijn neergestreken en de nieuwe economie zijn vleugels probeert uit te slaan. Dus dat is niet echt bijzonder. Wat mij in Londen frappeerde was iets anders.

Het bijzondere was dat bewoners van Tottenham zich dit terrein daadwerkelijk hadden toegeëigend. Het was hun terrein. Zeker, er werkten allerlei professionals - de rondleiding werd verzorgd door een heuse

executive manager die verantwoordelijk was voor de dagelijkse leiding van het complex waar jaarlijks ruim 750.000 pond in omging. Maar de mensen met wie ik sprak beschouwden het complex als hun eigendom.

Zo was het ook formeel geregeld.

De eindverantwoordelijkheid was niet – zoals dat in Nederland meestal het geval is – in handen van een welzijnsorganisatie of een corporatie of een beheerbedrijf. Hier in Londen werd deze verantwoordelijkheid gedragen door een board die in meerderheid bestond uit buurtbewoners en werd aangevuld met vertegenwoordigers van de counsel en andere sociale organisaties. Ik was op bezoek bij een stevige professionele organisatie die niet aangestuurd werd door overheden en geleid werd door managers en raden van toezicht, maar die onafhankelijk opereerde van de overheid en gedragen werd door de community. Eén van de bestuursleden: “Wij zijn de lijm van de gemeenschap. Alle verschillende culturen komen hier samen. Ze komen om cursussen te volgen, werk te zoeken, voor kinderopvang, maar ook om te voetballen en te trouwen. In alles zie je ons motto: *Many cultures, one community.*”

Bezwarenfabriek.nl

Mijn bezoek aan Londen voltrok zich nadat ik als één van de voorzitters van de visitatiecommissie wijken-aanpak een groot aantal van de veertig Vogelaar-wijken in Nederland had bezocht. Ook in die wijken draaide het om 'de bewoners'. Zij moesten de dragers van veranderingen, de hoofdrolspelers van verbeteringen worden. Tenminste op papier. In de praktijk, zo leerde ik uit mijn visitatiebezoeken, bleek het allemaal een stuk problematischer.

In de praktijk heerst wat ik zelf maar heb aangeduid als de institutionele bezwarenfabriek. Die fabriek werkt als volgt: bewonersparticipatie is oké, maar - en dan komt het - 'het zijn altijd dezelfde mensen', die 'niet representatief' zijn, waarbij 'allochtonen' schitteren in afwezigheid, 'jongeren niet meedoen', en zo volgen er nog veel meer bezwaren die er uiteindelijk voor zorgen dat burgers naar de zijlijn van de echte besluiten worden gedreven. Zo produceert de bezwarenfabriek, waarin nogal eens gemeenteambtenaren, corporatiemedewerkers en andere professionals werkzaam zijn, de beleidsmatige brandstof om vooral zaken niet uit handen te geven.

In Nederland gijzelen bewoners en instanties elkaar op het niveau van de wijk in een tamelijk voorspelbaar rollenspel. Omdat instituties het risico van loslaten niet durven te nemen, voelen bewoners zich niet echt serieus genomen, lopen zij boos weg of betalen het uit in wantrouwen. Zij vertonen daarmee op hun beurt precies het gedrag dat koren op de molen van de instituties is. En zo produceert de institutionele bezwarenfabriek steeds opnieuw haar eigen praktische gelijk: Echt loslaten is niet verantwoord. Op het geduldige papier blijven bewoners/burgers natuurlijk wel onverminderd belangrijk. Dat spreekt.

Wijkondernemingen

Die improductieve gijzeling trof ik in Tottenham niet aan. Dat realiseerde ik mij dus daar in dat oude schoolgebouw, waar ik op bezoek was bij The Selby Trust, het organisatorische resultaat van een protest-

actie van buurtbewoners in 1992 tegen de dreigende afbraak van het complex. Sindsdien hebben ze dit complex in eigen beheer. Het Verenigd Koninkrijk kent inmiddels zo'n 500 van dergelijke Trusts, die we misschien het beste kunnen omschrijven als een soort wijkondernemingen. In Engeland bestaan ze in allerlei soorten en maten. Het zijn community-led ondernemingen die gebouwen en eigendommen beheren en/of exploiteren, waarbij de buurt of wijk (the community) het referentiekader vormt. Het gaat niet om de winst; het gaat om de mensen in de wijk, om ze vooruit te helpen, perspectief te bieden, waarbij niet instituties of overheden de dienst uitmaken, maar burgers (local people) zelf. De aanduiding Trust drukt het vertrouwen uit in burgerorganisaties om zelf publieke verantwoordelijkheid vorm te geven.

Dergelijke Trusts kunnen heel verschillende vormen aannemen, van klein (de meeste) tot heel groot. Sommige exploiteren vastgoed met een omzet van vele miljoenen, geld dat binnen de gemeenschap wordt omgezet in opleidingsprogramma's, sportfaciliteiten of opvoedingsondersteuning. Andere zijn bescheiden van opzet, beperken zich tot de exploitatie van een gebouw of een buurtcafé. Alle Trusts opereren echter volgens dezelfde gemeenschapsondernemings-filosofie. En het werkt. Natuurlijk wordt er in het

Verenigd Koninkrijk ook geklaagd over de overheid, maar de bezwarenfabriek zoals ik die uit Nederland ken, ben ik in Londen niet tegengekomen.

Sinds minister Donner eind juni 2011 publiekelijk heeft uitgesproken dat de Trust een interessante vorm is om bewoners daadwerkelijk meer zeggenschap te geven over hun eigen leef- en woonomgeving is Trust in Nederland een buzz-woord aan het worden. Ineens duiken er overal Trusts op, niet zelden aangedragen door gemeenten zelf of door slimme adviesbureaus. Om te voorkomen dat we ons overgeven aan weer een nieuwe mode, is het daarom van belang om een aantal bijzondere kenmerken te benoemen die ervoor zorgen dat dit type door burgers gestuurde organisaties in het Verenigd Koninkrijk veel effectiever werkt

Franka Kanters
manager Ymere

"Het is belangrijk om lef te tonen door de eerste stap te durven zetten. Zo maakten we als eerste een deal met de Tolhuistuin om creatieven tijdelijk te huisvesten. En we hebben het paviljoen van de Noorderparkkamer direct na de verhuizing uit Hooglyet geadopteerd en laten opknappen door jongeren uit een werkervaring bedrijf in Noord."

dan dat wij in Nederland – tot nu toe – voor elkaar krijgen. Door daarover na te denken kunnen we wellicht voorkomen dat een door de economische crisis ingefluisterde nieuwe lofzang over burgers en de civil society opnieuw stolt in fraaie papieren voornemens en uitnodigingen voor (saaie) vergaderingen.

Wat maakt een Trust een Trust?

1. BURGERBESTUUR

Cruciaal is, ik wees er al op, dat Trusts geleid worden door burgers/bewoners. Het is een gewone risicodragende onderneming, maar in het bestuur hebben zij per definitie een meerderheid van de stemmen. Een minderheid wordt gevormd door vertegenwoordigers van de lokale overheid of andere relevante stakeholders. Die hebben invloed, maar maken niet de dienst uit. Professionals zijn door deze constructie in feite in dienst van burgers. Niet het belang van een grootschalige instelling of het lokale overheidsbeleid is richtinggevend voor hun professionele handelen, maar het belang van de community, zoals bewaakt wordt door de burgers zelf. Zo'n constellatie zijn wij in Nederland, land van Raden van Bestuur en Toezicht, nagenoeg kwijt geraakt. Een Trust geeft in zeker opzicht welzijnsorganisaties weer terug aan bewoners.

2. BEZIT

Een tweede punt is dat een Trust iets bezit of op zijn minst beheert, meestal een pand, een complex of een terrein. Dat eigendom is nogal eens in het begin van de Trust verworven door sociale actie van burgers die zich keerden tegen sloopplannen of leegstand of iets anders. Dergelijk 'bezit' geeft de Trust een fundament om economisch te handelen. Dat durven wij in Nederland nog niet. Een leegstaand gebouw echt aan burgers overdragen – daar moet wel een corporatie tussen zitten of iets anders officieels en betrouwbaars. En als het vastgoed in beheer wordt gegeven dan geven we daar een stevige portie kapitaal- en rentelasten aan mee, waardoor de beheerders tot het uiterste moeten gaan om de huur te kunnen betalen. Aan economisch handelen komen ze dan ternauwernood toe.

3. IN EN VAN DE WIJK

Een derde Trust-kenmerk is de diepgewortelde community-oriëntatie. Dat is niet hetzelfde als het gebiedsgerichte werken dat heel veel organisaties in Nederland hoog in het vaandel hebben geschreven. Een Trust werkt niet in tien delen van de stad 'wijkgericht', maar beperkt zijn werkgebied tot het gebied dat als een community kan worden omschreven. De Trust is geboren in de wijk en blijft verbonden met de wijk. Een trust die het niet redt, gaat gewoon failliet. "Kan gebeuren," zo reageerde men in Londen nonchalant toen ik daar naar vroeg.

4. WIJKECONOMIE

Dat wijst op een vierde punt. Trusts zijn niet op welzijn georiënteerd, maar op de wijk economie. Bij de vier Trusts die ik in het voorjaar van 2011 in Londen bezocht, begon de woordvoerder bijna als vanzelfsprekend over de verschillende 'financial resources'. Trusts weten op een vindingrijke manier lokale geldstromen langs de Trust te leiden, door werkgevers aan te spreken voor bijvoorbeeld scholing en dat te combineren met uitkeringsgelden. Zij kijken naar de community niet alleen als een verzameling mensen, maar ook als een economisch systeem van geldstromen die gericht ten gunste van de gemeenschap kan worden aangewend. Dat is een vorm van denken, die in Nederland alleen nog maar in abstracto (return on social investment) bestaat, maar in het nadenken over wijken nauwelijks nog wordt gepraktiseerd.

5. NIET SUBSIDIE-AFHANKELIJK

Juist die economische oriëntatie maakt ook dat Trusts niet afhankelijk zijn van de lokale overheid. Ze benutten wel overheidsmiddelen, maar er is zelden sprake van een langdurige subsidie-afhankelijkheid, waar Nederlandse welzijnsinstellingen bijvoorbeeld structureel aan lijden. Er is sprake van een onderhandelingsverhouding met de lokale overheid, op basis van kracht en bewezen staat van dienst.

Amsterdam-Noord

Al die kenmerken zijn voor ons tamelijk confronterend. Zover gaan wij niet in onze welzijnsstaat, waar wij, sinds de verzorgingsstaat is ontdaan van het particu-

liere karakter, het liefste varen op het kompas van overheden en professionele organisaties. In het Verenigd Koninkrijk is zelfs een Localism Bill in behandeling die community organisations een wettelijk right to challenge wil geven. Dat wil zeggen: een recht van (georganiseerde) burgers om een publiek gebouw of een publieke dienst over te nemen als zij kunnen aantonen dat ze het beter zelf kunnen doen.

Het is een andere manier van denken, van organiseren, van kijken naar de lokale economie. Dat is even wennen, en vooral even zoeken naar onze eigen vormen, maar het kan wel degelijk. Je moet alleen wel de creatieve verbeelding de vrije loop laten. Zo moest ik bij het verlaten van het enorme terrein van de Selby Trust meteen denken aan de Tolhuistuin, waar ik als bestuurder van de stichting Cultuur aan het IJ sinds 2007 nauw bij betrokken ben. De Tolhuistuin biedt een enorm gebouw, een park, gebouwen, kantoren, verbindingen met de Van der Pek-buurt. Het is een plek in wording, een bewonersinitiatief waar bergen werk voor verzet moeten worden – in feite zijn alle cruciale trust-ingredienten daar aanwezig.

En zo zijn er meer plekken in Noord. De Noorderparkkamer is ook zo'n plek, kleiner dan de Tolhuistuin, maar even energiek. Elke zondagmiddag gaat daar in het houten chalet de glazen schuifpui open en worden er op het podium verrassende culturele activiteiten getoond door mensen van allerlei slag: musici, beeldend kunstenaars, theatermakers, schrijvers, dichters et cetera. In de Noorderparkkamer komen bijzondere verbindingen tussen buurt en stad, tussen cultuur en vermaak, tussen 'noorderlingen' en de wereld tot stand. En daar is het niet bij gebleven. De plek dijt uit en strekt zich uit tot straten in Noord, 'Broedstraten' genoemd. Een Broedstraat brengt bewoners en kunstenaars samen rondom een thema, de straat maakt hun creativiteit zichtbaar en verbindt deze met de buurt.

En wat te denken van de NDSM-Werf. Decennia het werkterrein van havenarbeiders uit Noord. Nu de speelplaats van talloze kunstenaars en creatieve

ondernemingen, van anarchistisch tot commercieel. Zo'n indrukwekkend terrein ben ik in Londen niet tegen gekomen. Wat zou er gebeuren als je hier de koppeling tussen werf en buurt weer herstelt? In feite werkt de werf al als een trust. Alleen zijn de bewoners hier de bedrijven en kunstenaars die samen met het stadsdeel in de Stichting NDSM-Werf Oost de regie over het beheer en programmering van de openbare ruimte delen.

Bijzondere mensen

De plekken zijn er dus. De mensen ook. De Tolhuistuin, de Noorderparkkamer, Broedstraten en de NDSM-Werf worden gedragen door bijzondere mensen die er in slagen bijzondere dingen te doen en bijzondere verbindingen te leggen. In die eenvoudige waarheid, die vorm van onbekommerd verbinden van mensen aan elkaar en aan een plek, schuilt de kracht van veel meer culturele projecten die de afgelopen jaren in de slipstream van de landelijke wijkaanpak en de Vogeljaar-gelden in achterstandswijken tot stand zijn gebracht. Daarbij doen veelal jonge kunstenaars iets wat welzijns werkers kennelijk niet meer kunnen opbrengen: ze trekken de wijk in, ze gaan er werken en niet zelden wonen. Ze proberen er in op te gaan, ermee te vergroeiën.

Met wat fantasie zou je kunnen zeggen dat het een hedendaagse verschijning is van wat ruim honderd jaar geleden aan de basis stond van het sociaal werk. In de Londense wijk East End trokken toen studenten de wijk in om de werkelijkheid van de arbeiders te leren kennen en ze waar mogelijk met raad en daad terzijde te staan. Deze University settlement leidde vervolgens – op tal van plaatsen in de wereld – tot allerlei vormen van maatschappelijk werk, club- en buurthuiswerk en sociaal-maatschappelijke actie. Onze hedendaagse artistieke settelaars doen eigenlijk hetzelfde, maar dan in een eigentijdse variant. Ze zetten met wijkbewoners de verbeelding in de wijken aan het werk. Ze proberen de wijk op een bijzondere manier luister bij te zetten. Zij verbinden de grote wereld met de kleine schaal van een wijk.

Ontkiemende zaadjes

Dat lijkt leuke franje. Maar het aardige is dat dergelijke culturele initiatieven wel degelijk zoden aan de dijk zetten. In een recente NICIS-publicatie De Kracht van Cultuur (Stichting Cultuurimpuls 2011) wordt aan de hand van gedetailleerd onderzoek in kaart gebracht wat de afgelopen tien jaar het profijt is van dergelijke cultuurinvesteringen. En dat is niet gering: op alle fronten dragen ze (en vaak meer dan allerhande sociale programma's) bij aan de verbetering van de wijken. Wijken die niks aan cultuur doen scoren aantoonbaar slechter dan wijken waar deze investeringen wel worden gedaan. Bewoners, ondernemers, corporaties, politie – iedereen spint er garen bij. En niet onbelangrijk: in wijken met cultuurimpulsen is de waarde van het vastgoed met gemiddeld € 10.000,- meer gestegen dan in de wijken zonder cultuurvoorzieningen.

Je kunt het ook anders zeggen: in de Tolhuistuin, in de Noorderparkkamer, de Broedstraten en op de NDSM-Werf zijn de afgelopen jaren zaadjes gepoot die langzaam maar zeker aan het ontkiemen zijn. De bodem is vruchtbaar gemaakt en er ontpopt zich iets nieuws wat potentie heeft en kan groeien. Op deze plekken kunnen we doordenken op de weg die men in Engeland is ingeslagen, de weg die burgers in staat stelt om initiatieven te nemen en zich weer eigenaar te voelen van zaken die hen direct aangaan.

Het gaat om mogelijk maken, en daarna loslaten en vertrouwen. Deze eigenschappen vormen een driehoek die essentieel is. De bestuurder, de gangmaker en de bewoners. De regelgeving, het geloof en de creativiteit. Het een kan niet zonder het ander. Het is de kunst om het steeds weer met elkaar te verbinden. Zo zouden we in Noord aan het idee van Trusts moeten werken met zijn allen. Dan kan er iets heel bijzonders groeien. Precies dat bijzondere dat ik in Tottenham proefde.

Willem

vrijwilliger in Noord en Noorderparkkamer

Willem is vanaf dag 1 trouwe bezoeker van de Noorderparkkamer. Hij behoort nog net niet tot het interieur. Het is een echte Van der Pekbuurtvader met een enorme staat van dienst als vrijwilliger, en een heleboel praatjes. Elke week fotografeert hij de activiteiten van de Culturele Zondag en mag Floor zich weer verheugen op een volle inbox. Willem is een "ouwe bemoelial", zoals sommigen het typeren, barstensvol energie en overall actief in Noord. Op het moment volgt hij bijvoorbeeld een filmcursus. Hij is achter in de zeventig, maar nog steeds moeten de producenten hun best doen om te voorkomen dat hij weer met spullen gaat sjouwen.

Sylvio & Cobrin

actieve kinderen

Sylvio en Cobrin zijn twee jochies uit de buurt van 9 en 11. Ze kwamen regelmatig met z'n tweeën naar de Noorderparkkamer en soms met hun moeder. Vader zit in de cel. Ze hebben een periode gehad dat ze er elke zondag waren. Dan hielpen ze mee met wat klusjes of hingen de hele dag om Daan. Die was voor hen een soort vaderfiguur waar ze tegen op keken. Daan vroeg weleens of hun moeder wel wist dat ze hier waren. Soms antwoordden ze dan: "mama heeft niet zo'n goede dag, dus wilden we even naar buiten."

Pink Noord

zondagprogrammering

Een mooie dag was de borrel van Pink Noord, een homo-platform dat maandelijks ergens anders in Noord borrelt. Dus ook de Noorderparkkamer kwam aan de beurt. Tegelijk met hun borrel waren er activiteiten rond het Grachtenfestival en een houtoven pizza, met veel volk en reuring. De mannen installeerden zich met veertig roze ballonnen op het grasveld. En net toevallig was het de dag dat de moeder van Mohammed en Zeynep, twee jonge vaste bezoekers, een kijkje kwam nemen en zij installeerde zich naast het gezelschap op een boomstam. Het was een mooi plaatje. Hoewel Mo regelmatig mensen uitscheldt voor flikker en tot de orde geroepen moet worden liep hij de hele middag te leuren met zo'n roze ballon.

Potje

'oppasser' van de Noorderparkkamer

Potje hoort bij het groepje alcoholisten met ondermeer Henk en Evelien, Potjes vriendin die acht maanden geleden ineens overleed. De Noorderparkkamer heeft het leven van Potje verandert. Hij is rustiger geworden, consequenter, de bezoeken op de zondagen geven hem ritme. De kinderen worden wild enthousiast als hij een van zijn slangen komt tonen. Potje doet allerlei klusjes, niets is teveel gevraagd. Er kan altijd op hem worden

gebouwd. Maar het gemis van Henk en Evelien laat zich voelen. Vaak herhaalt hij het verhaal over Henk, tevens zijn overbuurman, waarin hij 's middags ooit uit blinde woede het mes op Potje's keel heeft gezet en 's avonds in zijn pyjama doodleuk om een paar biertjes kwam vragen. Dat de Noorderparkkamer een belangrijke rol vervult is ook de politie niet ontgaan. Met Dennis de buurtregisseur wordt nauw contact onder-

houden en soms komen ze de beelden bekijken van de camera's die aan het paviljoen hangen. De rust die de Noorderparkkamer bracht en de zorgzaamheid van haar medewerkers was ook reden om de vuurplek van Henk te gedogen. Waarschijnlijk is het de enige plek in Amsterdam waar in het openbaar nog een vuurtje gestookt kan worden, het is een hobby van veel Noorderlingen.

Noorder Park Kamer

Anekdoten

TRUST
NOORD

Tolhuistuin

Anekdoten

Mark & Iris

N-Team

Mark en Iris brachten van de zomer hun familie mee naar de tuin. Om in het zonnetje te pronken met wat ze zelf hadden helpen bouwen. Ze gaven het gezelschap een rondleiding langs al hun werk en gingen zitten rond een houten tafel. Iris, hoogzwanger, hield het bij een paar biertjes en sigaretten. Haar oom, kankerpatiënt met nog een paar maanden te leven, zat mompelend in de zon. Iris, dochter van een verslaafde moeder, was op haar vijftiende ook bij haar pleegmoeder weggelopen. Die, een dame uit Oud Zuid die nog bevriend was geweest met Bert Schierbeek, snuffelde nu rond in het boekenstalletje. De twee kinderen die Iris al jong kreeg groeien op bij pleeggezinnen. Maar vandaag zijn zij er ook. Mark kwam ze tegen toen hij nog dj was op grote festivals en tanden had. Samen hebben ze de heroïne achter zich gelaten. Mark, opgegroeid in de Vogelbuurt, krijgt de junks en dealers nog wel eens aan de deur. Maar hij moet er niks meer van hebben. Hij wordt vader. Hij omringt Iris met zorg en draait nog een shaggy voor haar. Als ze uit de schulden zijn gaat hij sparen voor nieuwe tanden, zodat hij weer kan solliciteren. Iris grapt dat ze dan de meiden van hem moet afslaan. Mounia komt langs met een schaal warme hapjes. Er is onderweg veel kapot gegaan. Maar vanmiddag is het heel.

John

buurtvader

John is een Surinaamse dertiger, spraakwaterval, al-leseenbeetje kunner. Zonder hem erbij krijg je hier niets georganiseerd. Begroeting en afscheid komen zelfs tijdens de kortste ontmoeting minstens vier keer voorbij, warme handdrukken, omhelzingen, a boeng mi mattie. Buurtvader die zijn hulp zo enthousiast aanbiedt dat hij een beetje de schrik van de buurt is geworden. Maakt niet uit. Hij helpt je toch wel. Totdat je vals of racistisch wordt. Dan is het over. Waar het precies kantelt is moeilijk vast te stellen. Maar het zijn belangrijke momenten. Iedereen die al wat langer in deze buurt woont heeft een geschiedenis met elkaar. En daar zitten soms keiharde hoofdstukken tussen. Nachtelijke ruzies met ingeslagen voordeuren, overspel met de vrouw van de barkeeper, junks met kinderen, messteken om schulden van een tientje. Schaamte en sociale controle maken dat er niet teveel hardop over wordt nagepraat, maar je voelt het smeulen. En John weet er, dankzij al die praatjes, handdrukken en omhelzingen, alles van. Onder die oppervlakte van vrolijk gekwetter heeft hij een olifantengeheugen en een dunne huid. Dus zodra er iets oplaait, en dat kan ook bij ons onder het werk gebeuren, tussen mensen die elkaar ergens

in de geschiedenis van deze buurt eerder gekruist hebben, weet hij meteen wat er aan de hand is. Als er iemand over de schreef gaat – scheldpartij, oud zeer, een paar klappen – duikt hij er bovenop. Dit moet uit de weg. De harmonie moet hersteld. Het werk mag er niet onder lijden. Ons vertrouwen mag niet geschaad. Lukt het hem niet het vuurtje eigenhandig te doven, dan komt hij het melden. Althans: hij komt zich verontschuldigen. Wat er precies is voorgevallen kom je zelden te weten. Niet via John althans. Want dat verbergt hij onder een lawine van excuses. Hoe langer de excuses doorgaan, hoe ernstiger de kwestie. Alsof er niets erger bestaat dan dat wij, de vriendelijke bringers van een beetje werk en geld, ontdekken dat niet alles rozengeur en maneschijn is in de armste buurt van Amsterdam.

De professionals ³

Floor Ziegler

Artistiek leider Noorderparkkamer en Broedstraten

Floor Ziegler was actief als producent, zakelijk leider en coach in de wereld van de klassieke muziek voordat ze door het Amsterdams Fonds voor de Kunst werd gevraagd om cultuurverkenner te worden in haar eigen Stadsdeel Amsterdam Noord. Daar ontdekte ze wat kunst en cultuur kunnen betekenen midden in de samenleving en besloot ze om het Noorderpark van een huiskamer te voorzien. A hell of a job, en dat het lukte is grotendeels te danken aan Floors overtuigingskracht. Ze had als cultuurverkenner natuurlijk een enorm netwerk opgebouwd van kunstenaars en organisaties, maar zonder haar aanstekelijke enthousiasme en doorzettingsvermogen had ze die partijen niet aan haar project kunnen binden.

Vertrouwen is de basis onder de aanpak van Floor. Ze is wars van beleid of structuur. Ze programmeert op basis van vertrouwen in wat er op haar pad komt. Floor gaat uit van de kracht in de mensen zelf, van zowel de deelnemers als kunstenaars die activiteiten ontwikkelen rond uiteenlopende thema's. Vertrouwen geven heeft het effect dat de deelnemers hun verantwoordelijkheid nemen, zichzelf ontwikkelen en bijdragen aan het succes van het programma... en dus vertrouwen teruggeven.

Floor neemt de rol aan van verbinder, de hele dag hangt ze aan de telefoon, of voert ze gesprekken met kunstenaars of bewoners uit de buurt. Ze is ervan overtuigd dat creativiteit in alle mensen schuilt. Onderscheid wordt niet gemaakt: of het nu kinderen zijn, de alcoholist uit het park, ambtenaren, politici, kunstenaars of werklozen, iedereen vindt een plek in

haar projecten. Sommige deelnemers zijn helemaal niet gewend dat ze zo positief worden benaderd, dat Floor enthousiast naar ze zwaait als ze schichtig met hun hond door het park lopen. Ook deze mensen zijn nu bezoeker van de zondagactiviteiten.

Met haar netwerk en verbindingsdrang is Floor een vergaarbak voor ideeën en kennis van het culturele veld en de wijken in Noord. Ambtenaren, corporatiemensen, welzijnswerkers, (beginnende) kunstenaars of cultureel ondernemers hangen voortdurend aan de telefoon, hongerig naar deze kennis die onbezoldigd door Floor wordt gedeeld. Want geven is nemen. Schrijven is niet haar sterkste punt, haar ideeën vertaalt ze in onbegrijpelijke bollen, lijnen en krabbeltjes in haar kladblok dat niet zou misstaan in een museum voor moderne kunst.

En soms hoor je haar zuchten als het even niet meer lukt om alle indrukken en beelden te verwerken in haar hoofd. Maar altijd weer weten Floor en haar team deze te vertalen in een boeiend programma met als resultaat: bijzondere verhalen. Het is de brandstof waar Floor op loopt.

Floor Ziegler

Floor Thomasse

Maartje Kuipers

Daan Vonk

Noorderparkkamer

De professionals

Floor Thomasse

(voormalig) Producent Noorderparkkamer

Floor realiseerde zich al snel dat in een bevoorrechte positie zit toen ze aan de slag ging met haar werk in de Noorderparkkamer. Het verschil maken bij mensen die een minder comfortabel leven lijden werd haar grote drijfveer. Ze geniet ervan om met zoveel verschillende mensen te werken, en voor haar neus te zien opbloeien. Maar als het even wat minder goed gaat met een bezoeker trekt ze zich dat ook sterk aan, met soms slapeloze nachten tot gevolg. Door haar sociale kwaliteiten lijken de grenzen tussen cultuur en maatschappelijk werk te vervagen. Floor is soms meer tijd kwijt met het bieden van een luisterend oor, het helpen aanvragen van een uitkering of het troosten van een jonge bezoeker dan met haar werk als producent. Maar noem haar geen maatschappelijk werker! Volgens Floor ligt de kunst aan de basis van het succes van de Noorderparkkamer.

Floor stelt geen grenzen, net zo min als de andere werknemers in de Noorderparkkamer. Natuurlijk wordt er wel gelet op de omgangsvormen. Floor is een krachtige dame (ook weleens koningin genoemd) en bezoekers kunnen rekenen op een stevige reprimande bij respectloos gedrag, maar allemaal met het doel dat iedereen vrij is en zichzelf kan zijn. Ze maakt graag praatjes met de deelnemers en legt slim lijntjes om ook het gesprek tussen bezoekers onderling op gang te brengen. Floor bezit de gave om open en informeel voor de dag te komen zonder de teugels uit handen te geven. Alles wordt tot in de puntjes voorbereid, met complete draaiboeken, niets wordt aan het toeval overgelaten. De bezoekers worden daar niet mee lastig gevallen, ze zien hoogstens een controlerende blik uit haar ooghoek terwijl ze in gesprek is met mensen.

Omdat het persoonlijke leed van sommigen haar soms teveel werd en ze een nieuwe intellectuele uitdaging zocht besloot Floor onlangs om van baan te wisselen. Een producent moet naar eigen zeggen namelijk maximaal gemotiveerd en enthousiast zijn om dit werk te kunnen doen. Haar opvolger Marjolijn is in dat perspectief een schot in de roos. Een

zelfverzekerde dame, met een flinke dosis sociaal kapitaal. Assertief, aimabel, goed gebekt en een sterk verantwoordelijkheidsgevoel. Het zijn de belangrijkste eigenschappen van een succesvol

Daan Vonk

Zondagproducent Noorderparkkamer

Daan is de zondagproducent van de Noorderparkkamer. Eerst met Floor en nu met Marjolijn runt hij de boel op de zondag. Hij nestelt zich tussen de bezoekers, zorgt ervoor dat iedereen zich op z'n gemak voelt, zet jongeren aan het werk die wat bij willen verdienen en zorgt dat alles op rolletjes loopt.

De spagaat waar Floor zich soms in begaf voelt Daan niet. Hoewel hij weleens een biertje drinkt bij een bezoeker thuis of een arm slaat om een huilend kind, bewaart hij bewust een gepaste afstand. Dat valt niet altijd mee, want de Noorderparkkamer-aanpak is heel persoonlijk. Vooral jonge bezoekers hangen voortdurend om Daan heen. Kinderen met problemen thuis vinden op zondag een uitlaatklep bij de Noorderparkkamer en een vaderfiguur in de vorm van Daan.

Belangrijk voor hen is dat er regels zijn en dat ze op hun kop krijgen als ze zich daar niet aan houden. De omgekeerde wereld, zo lijkt het, maar de kinderen vinden dat juist prettig. Het geeft hen een kader dat ze thuis niet altijd hebben. Sommige kinderen groeien op in een perspectiefloze omgeving, met een werkloze moeder en/of alcoholverslaafde vader. Daan is er elke week en dat geeft vertrouwen.

Om deelnemers te activeren geeft hij verantwoordelijkheden uit handen. Dan drukt hij een jongetje de vuurhandschoen in handen en wordt hem verteld dat hij de baas is over het vuur in de vuurkorf. Of hij biedt jongeren een vrijwilligerscontract aan. Elke zondagochtend staan er weer een paar jongeren op de stoep met de vraag of ze nog een tientje kunnen bijverdienen met een klusje. Daan stuurt ze dan eerst naar Floor, die tenslotte de baas is op de zondagen. Dan moeten ze wel even een drempel over, want Daan is weliswaar een vriendelijke papa, Floor is juist de zakelijke 'bad cop'.

Het is een spel dat de producenten bewust spelen om een duidelijke structuur te bieden waarbinnen de deelnemers zich kunnen ontplooiën.

Daan gebruikt de cultuurprogrammering om in gesprek te komen met bewoners en meer te weten te komen over hun achtergrond en problemen. Een evaluatie van een concert kan uitmonden in de vraag, "goh, waar ga je eigenlijk slapen vanavond." Er is veel vertrouwen waardoor de bewoners uit hun defensieve houding komen en open persoonlijke gesprekken aangaan. Ze voelen zich thuis in de Noorderparkkamer, het is een soort minivakantie, even geen problemen alleen maar lol. Voor Daan is dat genoeg om wekelijks goed gemutst op zijn werk te verschijnen: "Het voelt helemaal niet als werken, het is eigenlijk gewoon buiten spelen."

Maartje Kuipers

Kwartiermaakster Muziekstraat
Vogelbuurt Amsterdam Noord

Maartje vindt het best lastig om persoonlijke verhalen te vertellen over haar ervaringen als kwartiermaker in de Muziekstraat, een van de vijf broedstraten in Noord. Ze is namelijk zelf bewoner en dagelijks betrokken bij lief en leed in de buurt. De ervaringen in het begin van het project waren op z'n zachts gezegd nogal confronterend en daarna zijn de verhoudingen 180 graden gedraaid. Maartje heeft nu goede banden met de buurtbewoners die in het begin het hardst van de daken schreeuwden dat het project niet deugt, omdat de muziekstudio's in de plaats kwamen van een fietsenstalling. Het was vooral angst voor het onbekende. Een deel van het koor, de Vrolijke Noot, dat Maartje heeft opgericht, bestaat nu uit de sceptici van het eerste uur.

Een dikke huid, dat is toch wel de belangrijkste eigenschap voor een kwartiermaker die iets wil bereiken met cultuurprojecten in de buurt. Maartje werd op straat met een heleboel negativiteit geconfronteerd wat haar slapeloze nachten opleverde. Andere muzikanten hadden te duchten van inbraken. Adeline, tevens fluitiste in het Concertgebouworkest, verstopte haar fluiten zelfs in de wasmachine, waar ze na het draaien van een wasje overigens spijt van had als haren op d'r hoofd.

En toch had Maartje altijd het vertrouwen dat het project zou slagen. Want je levert tenslotte iets positiefs aan de buurt: muziekstudio's om te oefenen, huiskamerconcerten, een buurtorkest, muziek op straat, een koor en muzieklessen voor de kinderen. En bovendien, zingen maakt vrolijk en verbindt mensen. Met die overtuiging sleepte ze zichzelf door de beginfase en met succes! Nu zitten de zwaargewichten uit de buurt in haar koortje.

Wel is ze wat preciezer geworden, alles wordt meteen geregeld en beloftes worden altijd nagekomen. Haar oude lessen pedagogiek en didactiek komen goed van pas. Ze weet hoe ze moet reageren op bepaalde situaties. Dus niet: "U luistert niet naar wat ik zeg," maar: "Ik begrijp wat u bedoelt." Je geeft een stukje en krijgt er vertrouwen voor terug. Geven en nemen, het blijkt echt zo te werken in de praktijk.

Omdat Maartje woont en werkt in de Muziekstraat zit ze overal met haar neus bovenop. En dat geldt omgekeerd ook, veel privacy is er niet. Ze wordt vaak aangesproken op straat. Dat is best persoonlijk en soms confronterend, maar het geeft vooral veel voldoening. De euforie is groot als een project slaagt, het is immers je eigen buurt die erop vooruit gaat!

TRUST
NOORD

UNI T/M
28 AUGUSTUS
TOLHUISTUIN
WWW.TOLHUISTUIN.NL

TRUST
NOORD

Chris Keulemans

Touria Meliani

Jasper Harlaar

Koosje Laan

Tolhuistuin

De professionals

Chris Keulemans

Oprichter van de Tolhuistuin

Chris Keulemans kan nog altijd niet precies benoemen waarom hij zich als wereldreiziger meteen thuis voelde in Noord, maar dat hij een patriot is geworden staat vast. Hij kookt niet en kent dus alle keukens van de buurt. Moet dag en nacht werken omdat hij altijd ja zegt. En zou het niet anders willen.

Sinds hij vier jaar geleden in de Jasmijnstraat kwam wonen leerde hij snel de codes van de buurt kennen. Mensen op straat begroeten met buurman en buurvrouw, ook als het je burens niet zijn. Blijven staan als je iemand tegenkomt, haast maakt geen indruk. Direct ja of nee zeggen, niet verschuilen achter overleg en nuance. Waarmaken wat je belooft – juist van dit soort betrouwbaar ogende, mooie plannen voortoverende types hebben ze er al teveel zien komen en gaan. Dat je blijft is belangrijker dan wat je zegt. Geld lenen betekent niet dat je het snel terugkrijgt, maar kwijt ben je het niet. Het drankje dat je wordt aangeboden niet weigeren. Je neemt het aan, drinkt het op en biedt er zelf ook weer een aan. Want het is geen betekenisloos gebaar. Aanvaarden dat mensen je wel alles vertellen wat ze op hun lever hebben, en als het moet drie of vier keer achter elkaar, maar nooit eens zullen vragen hoe het eigenlijk is met jou.

Koosje Laan

Producent bij de Tolhuistuin

Koosje klikt meteen met de drinkers en gebruikers in de buurt. Hartelijk maar niet klef, dat werkt altijd. Ze bezit een punctuele, systematische geest. En toch heeft ze altijd tijd voor je. Hoe ze dat combineert is haar geheim.

Vorige zomer trommelde ze de vaste bezoekers van de Wasserette op. De wekelijkse theatersoap over de buurt, waarvoor zij de acteurs, de verhalen en de decors regelt, was uitgenodigd om op de Parade te spelen. Koosje had een touringcar klaarstaan op het Mosplein. Maar in de kroeg waar de soap van start ging, even verderop, krijgt ze de stamgasten nauwelijks in beweging. Als de Tolhuistuin eigenlijk al te ver lopen is – krap tweehonderd meter – dan is het Martin Luther Kingpark het einde van de wereld.

Henk en Henk komen natuurlijk wel. De ene, een oude schipper, is alweer onverstaanbaar van het bier. De andere, die elke vrouw begroet met ‘Henk, voor alle vrouwen een geschenk’, drinkt niet meer en heeft wel zin in een uitje. Samen wijzen ze de buschauffeur luidkeels de weg. Koosje gaat rond met bier en nootjes. John is er ook. Zijn schooljongensopwinding verbergt hij door op te treden als onbezoldigd reis Leider.

Op de Parade, met al zijn lichtjes en rumoer, vallen ze heel even stil. Maar dan acteert John alweer de routinier. Henk de schipper weet raad met zijn consumptiebonnen. En de andere Henk heeft als eerste Rixt gespot, vaste actrice in de soap. Samen mogen ze op de eerste rij van de afgeladen tent. Al bij het openingslied, ‘Aan de zonzij van het IJ’, zingt Henk uit volle borst mee. Hun soap, hun sterren, hun verhalen in een tent vol onbekenden. Bij het slot staan ze grootmoedig op – dat applaus is tenslotte voor hen.

Veel later, terug in de buurt, zit Koosje met Henk en Henk aan tafel in de kroeg. Meissie, dat heb je knap gedaan. Nog een biertje? John heeft dan al geregeld dat hij volgend seizoen mee mag spelen in de soap. En Koos, die in gedachten alweer de taken voor morgen aan het ordenen is, krijgt nog maar eens een knuffel.

Jasper Harlaar

Beheerder van de Tolhuistuin

Jasper komt meteen in opstand tegen ieder keurslijf. Hoe vrijer hij zich voelt, hoe gedisciplineerder hij werkt. Repareerde in de sneeuw kapotte waterleidingen. Verving de deurbel door een bakelieten telefoon en ontcijferde in lage kruipruimtes hele verwarmingssystemen. Met een onverwoestbaar humeur en in zijn kielzog vier scholieren van het nabijgelegen Bredero College, in stoere overalls gestoken. Onweerstaanbaar hopeloos waren die jongens. Nooit op tijd, altijd op zoek naar gratis sigaretten en bier, niet op enige concentratie te betrappen. Jasper bleek verrassend streng. Ze hadden de beste stage van hun leven. Maar raakten bijna allemaal toch weer zoek in de straten van Noord. Jasper werkte intussen aan een

proefschrift over jongeren die zich voor de trein werpen. Op een ouderwetse typemachine. In het weekend begeleidde hij als verpleger terminale zieken. Met datzelfde onverwoestbare humeur.

En nu is hij met zijn meisje naar de jungle van Colombia vertrokken. Schaterlachend. De sleutels heeft hij overhandigd aan Daan, de nieuwe beheerder, die in de Tolhuistuin belandde toen hij gededesillustreerd raakte in zijn mede-krakers op het vrije terrein aan de Distelweg verderop. Bij ons brengt hij een fluitende knowhow van alles wat los en vast zit, de sociale inborst die je hier ooit bij de CPN’ers uit Noord aantrof en natuurlijk zijn eigen Biertaxi, voor de avonden dat het harde werk tot in de kleine uurtjes gevierd moet worden.

Touria Meliani

Producent van de Tolhuistuin

Touria vertaalt het grote verhaal van de Tolhuistuin – waar ze hoofd productie is - tot in de kleinste details naar een dagelijkse praktijk. Het verhaal is heel eenvoudig. Een gastvrije plek maken waar elke dag iets moois te zien is. En dus ingewikkeld waar te maken. Want mensenwerk. Minutieus en caleidoscopisch. Vandaar dat Touria de mensen die hier binnenlopen zorgvuldig leest. Wat ze zeggen en vooral wat niet. De lichaamstaal. Waar ze op mogen worden aangesproken en hoe. Op welke vraag het werk een antwoord is en naar welke vorm van aandacht ze, zonder het hardop te zeggen, eigenlijk op zoek zijn.

Zonder zakelijkheid gaat het niet. Werken met mensen die van dag tot dag overleven betekent dat de afspraken over geld glashelder moeten zijn. Aan Chris moet je zulke afspraken niet overlaten; die is te sentimenteel. Jasper of Daan moet je er niet mee lastigvallen; die willen niet onderhandelen met de mensen waar ze schouder aan schouder naast staan te werken. Koosje is volledig transparant: ze weet met welk budget ze op pad gaat, iedereen krijgt zijn afgesproken deel en daar wijkt ze niet vanaf.

Touria manoeuvreert er tussendoor met een combinatie van emotionele intelligentie en straatslimheid. Ze is iemand met wie iedereen graag werkt. Omdat ze mooi en hartelijk is, maar ook omdat ze zelf voor de Tolhuistuin zo’n aaneenschakeling van ondankbare klusjes heeft gedaan dat ze precies snapt wat iemand nodig heeft om zijn werk wat aangenamer te maken. Mensen vertrouwen haar moeiteloos hun diepste geheimen toe. Haar eigen gemoedsschakeringen camoufleert ze achter een onuitwisbare lach. Intussen verliest ze nooit de relatie tussen het dagelijkse werk en het grote verhaal uit het oog, en daarin geeft ze iedereen het gevoel belangrijk te zijn. Krijg je daarom meer bij haar gedaan – een tientje extra, een dagje vrij? Absoluut niet. Touria verstaat de kunst iemand het gevoel te geven dat hij zichzelf teleurstelt als hij zijn afspraken niet nakomt. Des te groter de voldoening als het werk gedaan is, volgens afspraak, op eigen kracht en mooier dan verwacht.

Thami

Kleurenstraat

In de soepkiosk heeft Thami, bewoner van de Kaapstander, een seniorenflat in de Banne, aan zijn buurvrouw aangeboden voor haar te koken. Ze had gezegd dat ze het altijd zo lekker vond ruiken als hij kookt en zelf kookt ze nooit meer. Thami zit nu even een maand in Marokko maar hij was met zijn Marokkaanse Harissasoep de eerste die soep kwam maken in de soepkiosk van Lobke Meekes in de Kleurenstraat. Zodra hij terug is gaat hij voor de buurvrouw koken zo heeft hij beloofd.

Rasmiya

Marktstraat

Rasmiya is de 'huiskapper' van de Marktstraat. Een kunstenaar uit de Van der Pekbuurt had een kappersjas ontworpen en Maaïke, de kwartiermaakster, zocht nog een kapster die op de Home Made Van der Pekmarkt bezoekers in deze jas van een nieuwe coupe wilde voorzien. Uiteindelijk ontmoette ze Rasmiya in een vrouwencentrum in de buurt. Rasmiya was een behoorlijk stugge vrouw, onzeker, teruggetrokken in haar schulp. Het was een huiskapster met een bescheiden klantenkring. Het leek d'r wel een goed idee al reageerde ze nog wat nukkig toen ze besepte dat ze mensen in dat "absurde ding" moest knippen. Ze geneerde zich zichtbaar voor de enorme kappersjas. Maaïke is trots dat ze heeft doorgezet, want Rasmiya is ondertussen helemaal gewend aan de jas en elke marktdag stromen de nieuwsgierige klanten toe. Stralend staat ze mensen te knippen en met succes. Mensen komen speciaal voor haar langs op de markt of maken thuis een afspraak. Haar klantenkring is nu zo groot dat ze een ondernemingsplan heeft geschreven om een eigen kapperszaak te beginnen in de Van der Pekstraat.

Marcel

Marktstraat

Marcel is een automonteur uit de Van der Pekbuurt. In zijn vrije tijd maakt hij bizarre fietsen en het leek hem leuk om deze op de Home Made Van der Perkmarkt aan de man te brengen. De ontmoetingen en feedback van klanten en andere creatieve geesten op de door de Marktstraat georganiseerde markt inspireerde hem om zijn werkveld te verleggen naar kachels, gemaakt van oude autovelgen en ander restmateriaal. Ze vinden gretig aftrek bij met name 'nieuwe' bewoners van Noord. De andere kunstenaars helpen hem met nieuwe toepassingen van zijn ambacht. Zo hielp een graffiti artiest uit de Pekbuurt met het pimpen van zijn fietsen. Voorlopig kent het ondernemerschap van Marcel nog geen grenzen. Onlangs zagen een paar bijzondere barbecues het licht en is hij een eenmans cateringbedrijf gestart.

Broedstraten

Anekdoten

Ridwan

Modestraat

Midden in het grote pand van de modestraat in Nieuwendam staat de jonge Ridwan (9): “later word ik kunstenaar!” roept hij, “oh nee ik ben al kunsten aan het maken.” Sinds hij mag meehelpen met de kunstenaars en ontwerpers in de modestraat weet Ridwan wat hij wil worden later. In een hoekje staan zijn eigen kunstwerken uitgesteld. Ook zijn vriendjes zijn enthousiast. Dennis vertelde laatst dat zijn broer jarig was. Op de vraag of hij dan niet zijn verjaardag moest vieren antwoordde hij: “Ja we gaan zo pannenkoeken eten, maar ik vind het hier gezelliger.” Uiteindelijk is Dennis Turkse pizza’s gaan eten met de ontwerpers in de modestraat en kwam hij te laat voor de pannenkoeken, het was veel te gezellig.

Een ander kind uit de buurt, Melissa, wordt vooral enthousiast van de bijzondere modecreaties in de Modestraat. Laatst vroeg ze wanneer er een feest is, “want dan doe ik mijn mooiste jurk voor jullie aan!”

Els

Modestraat

Een van de projecten van de modestraat is Jonghlabel waarbij ontwerpers sieraden maken van haakwerkjes van buurtbewoners. Els, één van de deelnemers werd zo enthousiast over het project dat ze spontaan weer is gaan haken, terwijl ze dat vanwege reuma 15 jaar niet had gedaan. “Ondanks mijn reuma heb ik tot 1 uur ‘s nachts lopen doorhaken. Ik vond het zo leuk om weer te haken! Ik kon gewoon niet stoppen. Het moest af! Zonder dit project was ik nooit meer aan het haken geslagen”

Stoelendans

Muziekstraat

Tijdens het Grachtenfestival organiseerden de muzikanten van de Muziekstraat een stoelendans voor de buurt. Ruim dertig buurtbewoners deden mee. De kinderen waren het snelst, maar een vrouw op leeftijd bleef stug volhouden en hield het tot de laatste vijf vol. Een Marokkaans jongetje won de wedstrijd en was natuurlijk helemaal de man van het plein. De prijs was een huiskamerconcert. Hij heeft het gevraagd, maar zijn moeder is ziek en wilde het liever niet hebben in haar huis.

Vogelbuurt

Muziekstraat

De Vogelbuurt was niet de makkelijkste buurt om een project als de Muziekstraat te starten. Het leverde in het begin veel negatieve reacties op, omdat op de plek van een oude fietsstalling muziekstudio’s zouden worden geplaatst. Zelfs AT5 heeft er een item aan gewijd. Kwartiermaakster Maartje heeft samen met Jan Willem van de woningcorporatie tientallen gesprekken gevoerd om de sfeer te kantelen en dat is gelukt. Een bewoonster die haar onvrede het hardst (letterlijk en figuurlijk) uitte vroeg uiteindelijk: “wanneer kan ik drumles krijgen, want ik moet mijn agressie kwijt, kan ik lekker rammen!” De meest sceptische buurtbewoners zitten nu in de Vrolijke Noot, het koor dat Maartje voor de Muziekstraat heeft opgericht. Hun kinderen volgen muziekles bij de andere Muziekstraat muzikanten.

Broedstraten

Anekdoten

De praktijk op weg naar Trust Noord

SIMON VAN DOMMELEN / CHRIS KEULEMANS

De Noorderparkkamer

Alweer bijna vijf jaar geleden heeft een groepje creatieven uit Noord op initiatief van cultureel ondernemer Floor Ziegler de handen ineen geslagen om het toekomstige Noorderpark, ingeklemd tussen vier achterstandswijken, een eigen huiskamer te bezorgen: De Noorderparkkamer. Via een tip vernam Floor dat in Hoogvliet een Zwitsers paviljoen te koop stond voor 1 euro en uit de vernieuwing van het Noorderpark werd vervolgens budget vrijgemaakt om het paviljoen naar Noord te halen en aan te sluiten op elektra en riolering. Meteen daarna werd het paviljoen geadopteerd door corporatie Ymere. Met allerlei kunstenaars en creatieven werd een programma ontwikkeld waarmee creatieve initiatieven tot ontplooiing kwamen en waar, met kunst en cultuur als bindmiddel, de betrokkenheid van de wijkbewoners bij hun eigen leefomgeving werd vergroot. Bewoners krijgen nieuwe perspectieven aangereikt, worden zelf geactiveerd en ontwikkelen vermogens om hun eigen leven meer betekenis te geven. De Noorderparkkamer biedt een context waarin buurtbewoners hun dromen kunnen verwezenlijken. Henk die zijn Indianenhut bouwt, Brenda die met haar naaikunsten ineens allerlei opdrachten krijgt, Kees die zijn gedroomde Noorderparkmarkt organiseert. Dit boekje staat bol met dergelijke voorbeelden...

De Noorderparkkamer bestaat nu vier jaar en heeft een enorm netwerk opgebouwd. De nesteling in de wijk biedt mogelijkheden om de Noorderparkkamer nu nog meer van alle Noorderlingen te laten zijn. We waren gewend om kunst en cultuur te verbinden aan bewoners in Noord, maar we zijn nu in staat om dat perspectief om te draaien. Dat betekent dat de bewoners zelf inhoud gaan geven aan de programmering. Daarvoor wordt een beroep gedaan op de zelforganisatie van de Noorderlingen en zullen amateurs worden gefaciliteerd en gecoacht in de verwezenlijking van hun dromen. De speurtocht naar amateurtalent is al in volle gang en levert alleen al een schat aan bijzondere verhalen op. De initiatieven uit de volkscultuur worden in verbinding gebracht met de professionele kunsten. Amateurs krijgen de kans om hun eigen vakmanschap verder te ontwikkelen en andere bewoners daarin mee te nemen. Op deze manier slaat de Noorderparkkamer tevens de brug tussen de oude bewoners van Noord en de nieuwe bewoners die zich door de stedelijke vernieuwing in grote getalen vestigen in het Stadsdeel. Bestaande tradities in combinatie met nieuwe impulsen ontwikkelen zich zo tot de nieuwe identiteit van Noord.

De Noorderparkkamer ontpopt zich steeds meer als cultureel platform, kweekvijver en podium voor zelforganisaties. Bewoners worden professionals en zullen ertoe bijdragen dat het paviljoen uiteindelijk volledig zal worden opgenomen in de community, als resultaat van het toegenomen zelfvertrouwen en zelforganiserend vermogen van de Noorderlingen.

De voortekenen zijn gunstig. Sinds de vestiging van de Noorderparkkamer zijn omwonenden zich langzaam meer gaan ontfemen over het park. Willem die hangjongeren tot de orde roept, Henk en Potje die met prikkers de boel schoon houden en anderen wijzen op hun verantwoordelijkheid. Met de zojuist geopende Noorderparkbar worden de bewoners verleid om nog meer en langer in het park te vertoeven, iets wat door de programmering van de Noorderparkkamer en de bouw van de natuur-speeltuinen al een flinke impuls heeft gekregen.

Met de bar en verhuur van het paviljoen groeien ook de eigen inkomsten van de Noorderparkkamer. Eigenaarschap en ondernemerschap, het zijn twee elementen die nieuwe Trustvormen in het Noorderpark mogelijk maken. We zijn in staat om met bewoners in de buurt een deel van het Noorderpark (huidige Florapark) in beheer te nemen en daarin efficiënter te opereren dan de plantsoendienst. Met het toenemend zelfinitiatief en –organisatie van de bewoners zullen we langzaam uit onze voegen barsten. Daarom zal de Noorderparkkamer samen met bewoners het initiatief nemen tot de oprichting van een NoorderparkTrust die nieuwe paviljoens ontwikkelt naast de Noorderparkkamer. Mede op initiatief van Evert Verhagen, de projectmanager van de vernieuwing van het Noorderpark, zal worden onderzocht of deze Trust ook het beheer zou kunnen overnemen van enkele andere bijzondere panden in het Noorderpark, een voormalig pompstation, een GGD-Gebouw en een oud tuincentrum. In hoofdstuk 4 geven we een vergezicht van ons beeld van een Trust in het Noorderpark.

Essentieel is de vastgoedexploitatie. Als we in staat worden gesteld om zelf inkomsten te genereren met de exploitatie van gebouwen kunnen we ook de cul-

turele programmering van de Noorderparkkamer en omgeving structureel waarborgen en minder subsidie afhankelijk zijn.

3.2 De Broedstraten

Drie jaar geleden ontstonden vanuit de Noorderparkkamer de eerste Broedstraten waarmee kunst en cultuur nog meer wortel schoten in de samenleving. De Broedstraten zijn bedacht, ontwikkeld en uitgewerkt in samenwerking met onder andere de Tolhuistuin, YD+I en Overtreders W. en worden gecoördineerd vanuit de Noorderparkkamer. In een Broedstraat sluiten kunstenaars zich niet meer op in hun atelier of kantoortje, maar vestigen zich als bewoner in aandachtsbuurten om van daaruit projecten te ontwikkelen met hun eigen bureaus. De kunstenaars zijn rond disciplines geclusterd in een Muziekstraat (Vogelbuurt), Kleurenstraat (De Banne), Modestraat (Nieuwendam), Marktstraat (Van der Pekbuurt) en Theaterstraat (Tuindorp Oostzaan). Ze zijn geselecteerd op basis van professionaliteit, sociale en educatieve vaardigheden, maar ook op basis van hun onderlinge interactie en vooral enthousiasme. Onder leiding van een kwartiermaker leggen zij verbindingen met de buurt, organisaties en scholen. Een broedplaats verandert zo van een gesloten bastion in een dynamisch creatief en sociaal netwerk. Woningcorporaties bieden leegstaande woningen en winkelpandjes aan tegen lage of geen huur en investeren in extra voorzieningen, zoals muziekstudio's (Stadgenoot) en theateroefenruimtes (Ymere). Bureau Broedplaatsen ondersteunt ons daarbij.

Hoewel ze nog maar kort bestaan, de Theaterstraat is zelfs nog niet eens officieel van start gegaan, hebben de Broedstraten in korte tijd veel teweeg gebracht in de buurten. De website puilt uit van de initiatieven die door de kwartiermakers, kunstenaars of bewoners zelf worden ontplooid. En door mond-op-mond reclame weten steeds meer buurtbewoners de weg te vinden naar de locaties. De Modestraat kan de aanwas in het naaicafé nauwelijks aan en de twee muziek-

studio's in de Muziekstraat lijken na drie maanden al toe te zijn aan uitbreiding. Wekelijks stromen bijzondere verhalen de straten uit. De Broedstraten laten wijkbewoners zien en ervaren dat ze tot veel meer in staat zijn dan dat ze zelf voor mogelijk houden. En zodra ze hun talent hebben ontdekt zijn ze niet meer te stoppen. Ze krijgen een context om dat talent verder te ontwikkelen en een podium om de activiteiten te etaleren.

Omdat de Broedstraten letterlijk genesteld zijn in de buurten zijn allerlei Trustvormen denkbaar. De muziekstudio's bijvoorbeeld zouden volledig in beheer kunnen komen van bewoners uit de Vogelbuurt. Nu al mogen de muziekstraatbewoners de studio's van Stadgenoot onderverhuren en de huur aanwenden voor de eigen programmering. Het vertrouwen van de verschillende corporaties in de Broedstraten is enorm, maar dat gaat vooralsnog niet zo ver dat panden in eigendom worden 'gegeven'. Dat is een volgende stap waarmee de Broedstraten samen met bewoners écht 'economie' kunnen maken.

3.3 De Tolhuistuin

Het begon met een bewonersinitiatief. De Tolhuistuin was er nooit geweest als vijf jaar geleden de bewonersvereniging ANGSAW (Amsterdam Noord Groene Stad aan het Water) niet het initiatief had genomen om van het oude paviljoen van de Shell, met het daar achtergelegen park en de bijbehorende gebouwen, een maatschappelijk cultureel initiatief te maken waarin Amsterdam-Noord en de Van der Pekbuurt in het bijzonder met de sociaal-culturele dynamiek van de stad wordt verbonden.

Uit dit initiatief kwam de stichting Cultuur aan het IJ voort, met in het bestuur drie actieve Noordbewoners. De stichting stelde zich vanaf de eerste dag ten doel de Tolhuistuin terug te geven aan de Amsterdammers, nadat de Shell het ooit zo populaire terrein 70 jaar lang ontoegankelijk hield voor publiek. De kleine staf maakte daar meteen werk van. Buurtbewoners werden vanaf de vroegste aan-

loopfase betrokken: we zien ze terug in het publiek, op het podium, in het beheer, in de bouw en in de horeca. Inmiddels zijn er tientallen buurtbewoners aan het werk geweest in de Tolhuistuin: als vrijwilliger, stagiaire, werkervaringsplaats, op projectbasis – en sinds voorjaar 2011 in het N-Team: een twintigtal Noordbewoners met grote afstand tot de arbeidsmarkt die op afroepbasis werken aan bouw en beheer op het terrein, tegen een vrijwilligersvergoeding per dag. En de kleine horecaondernemers in de catering bij evenementen maken op zonnige dagen mooie omzettingen.

Het is tijd voor de volgende stap. Tot nu toe werken we aan het gevoel van eigenaarschap. Mensen uit de buurt wennen, na jaren langs de gesloten hekken te zijn gelopen, aan het idee dat de Tolhuistuin er ook voor hen is, dat ze er thuishoren. Nu moet het eigenaarschap een stap verder gebracht worden: van gevoel en idee naar praktijk.

Franka Kanters
manager Ymere

“Wij investeren in deze plekken, in onze groeiwijken waar wij een bijdrage willen leveren aan versterking van de buurt en bewoners rond de speerpunten: ontmoetingsplekken, talentontwikkeling en de buurteconomie. Zowel de Tolhuistuin en de Noorderparkkamer hebben zich beiden de afgelopen jaren zichtbaar neergezet voor en door bewoners uit de buurt.”

Tot nu toe zit de Tolhuistuin, alle uitzonderlijke bedrijvigheid ten spijt, op papier conventioneel in elkaar. De gemeente is eigenaar van het complex en verhuurt dat aan de stichting, die afzonderlijke ruimtes doorverhuurt aan creatieve ondernemers. Voor de evenementen werft de stichting subsidies en sponsors, waarmee mensen aan het werk gezet kunnen worden.

Kan het ook anders? Laten we klein en concreet beginnen. Buurtbewoners voelen zich al thuis in de Tolhuistuin. Als ze hebben meegewerkt voelen ze een trots soort eigenaarschap. Die delen ze met de professionele staf en kunstenaars op het terrein. Maar eigenaar zijn ze geen van allen. Ze ontvangen geld voor hun werk, maar staan alleen aan de ontvangende kant van deze kleine economie. Het ontbreekt ze aan instrumenten om de economie ook zelf in gang te zetten.

Het eigendom ligt bij de gemeente. Die ontvangt de huur. Subsidies, uitkeringen, sponsoring, honoraria – ze komen allemaal ergens anders vandaan, van de

overheid, van de overheid, van Ymere, van culturele en sociale fondsen. Is de Tolhuistuin echt weer van de Amsterdammers? Gevoelsmatig wel. Economisch nog niet.

Het model van de Trust kan hier, net als in de Noorderparkkamer en verderop in Noord, een cruciale verandering in aanbrengen. Door de mensen die het werk doen ook de verantwoordelijkheid te geven voor het geld dat er in- en uitgaat.

Neem de parkeerplaats. Alleen als gedachtenexperiment is het al mooi. Op het braakland Overhoeks, vlak achter het nieuwe Eye en naast de Tolhuistuin, komt een parkeerplaats voor bezoekers met de auto. Normaal gesproken ligt de exploitatie daarvan bij het stadsdeel, al dan niet uitbesteed aan een marktpartij. Het was wethouder Ossel die op een werkbezoek suggereerde dat hier misschien een proef kon ontstaan met het model van de Trust.

Leg die exploitatie bij het N-Team en er ontstaat ineens een nieuwe lokale economie. De toegangsweg tot de parkeerplaats loopt dwars over het complex van de Tolhuistuin. Laat de mannen en vrouwen van het N-Team de toegang, de betaling en het beheer van dit parkeerterrein zelf beheren. Ze nemen daarmee daadwerkelijk verantwoordelijkheid over een deel van het gebied. Ze worden per parkeerdienst betaald. Het surplus gaat naar het beheer van park en Noordkop van de Tolhuistuin, dat ook weer door het N-Team wordt uitgevoerd.

Het bestuur van de Trust Tolhuistuin wordt samengesteld uit actieve buurtbewoners met hart voor groen en cultuur, zoals ANGSAAW. Zij nemen de besluiten over visie, arbeidsvoorwaarden en dagelijks beheer. Een kleine staf van professionals coördineert. De N-Teamers doen het dagelijks werk op een plek in de organisatie die bij ze past. Dit deel van de Tolhuistuin is nu echt eigendom van de buurt.

Normaal gesproken is dit het werk van instanties. Als die de verantwoordelijkheid nu toevertrouwen aan de Trust, dan hebben ze daar zelf ook baat bij. Projectbu-

reau Noordwaarts heeft dan geen zorg meer over het parkeerbeheer. Het stadsdeel hoeft geen groenonderhoud voor het park meer te betalen, als dat in eigen beheer wordt onderhouden. De gemeente hoeft de mensen die er in eigen werk voorzien geen uitkeringen meer uit te keren. Ymere ziet zijn investeringen in de Tolhuistuin terug doordat er dagelijks werk wordt gemaakt van de verbinding tussen oud en nieuw Noord, Van der Pekbuurt en Overhoeks. De functie van wegbezuinigde welzijnsvoorzieningen in de buurt worden deels opgevangen door de Trust.

Werkt de Trust hier, op deze parkeerplaats, dan werkt hij verderop ook. En zo bouwen we Trust Noord gestaag op richting de toekomstvisie die Jos van der Lans in het laatste hoofdstuk van dit boekje presenteert.

3.4 De NDSM-Werf

Waar we met de Noorderparkkamer, Broedstraten en Tolhuistuin onze aanpak willen vertalen in concrete vormen van Trusts, is deze in zekere zin al werkelijkheid geworden op de NDSM-Werf. Onze partner in de Coalitie Noord, het culturele verbond van drie partijen, is immers een stichting die gedragen wordt door de 'bewoners' van het gebied. Met het grote verschil dat de NDSM-Werf vooralsnog nauwelijks wordt bewoond en hier dus sprake is van een samenwerking van kunstenaars en commerciële bedrijven. De Stichting Beheer NDSM-Werf Oost is opgericht door de Gemeente Amsterdam (Noordwaarts en eigenaar Stadsdeel Noord), Vereniging de Toekomst (vertegenwoordiging van de kunstenaars in de Scheepsbouwoords) en Biesterbos en Amsterdam Waterfront, de ontwikkelcombinatie van (een deel van) het terrein. De Stichting, die daarmee het gros van de 'bewoners' op het terrein vertegenwoordigt, is verantwoordelijk voor het beheer en de programmering van 10 hectare buitenterrein.

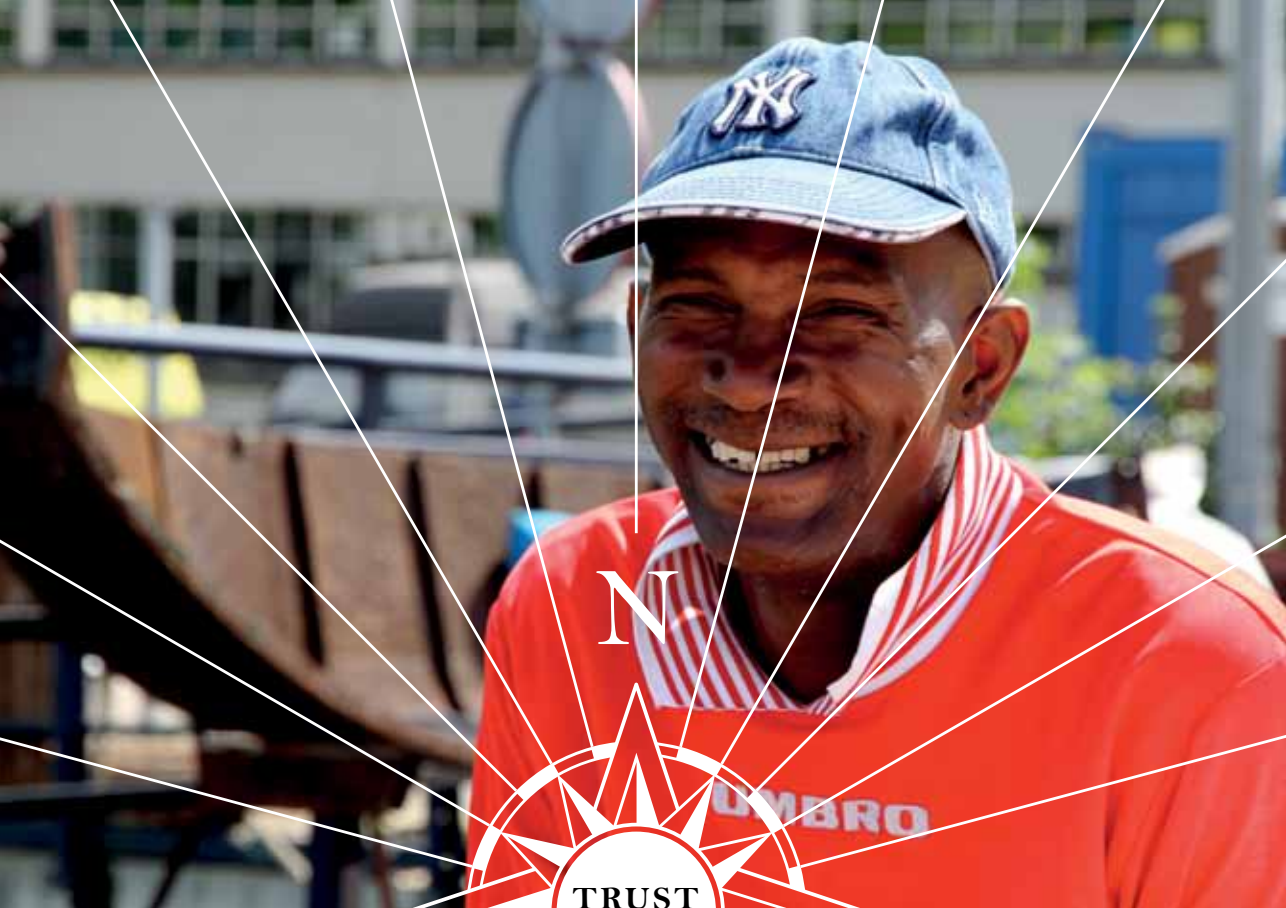
De Stichting NDSM-Werf heeft grote ambities om de werf verder te ontwikkelen als culturele en creatieve hotspot en beseft zich terdege dat dit alleen kan als de subsidie-afhankelijkheid verder afneemt. Zelf 'economie maken' is daarom één van de belangrijkste doel-

stellingen. Op dit moment heeft de Stichting reeds het recht op exploitatie, waarmee eigen inkomen wordt gegenereerd. De gemeente betaalt ook voor het beheer en onderhoud van het terrein, wat zij anders aan eigen diensten en inkoop kwijt zouden zijn.

De combinatie van een ruig terrein kunstenaars in de Loods en vernieuwende evenementen heeft de aantrekkelijkheid en daarmee de waarde van het terrein bepaald. Commerciële bedrijven als MTV, Red Bull en Hema onderkennen dat en dragen via het vastgoed een vast bedrag per vierkante meter af aan ondersteuning van het beheer en de programmering. De Stichting wil deze 'NDSM taks' graag voor alle bedrijven op de werf laten gelden.

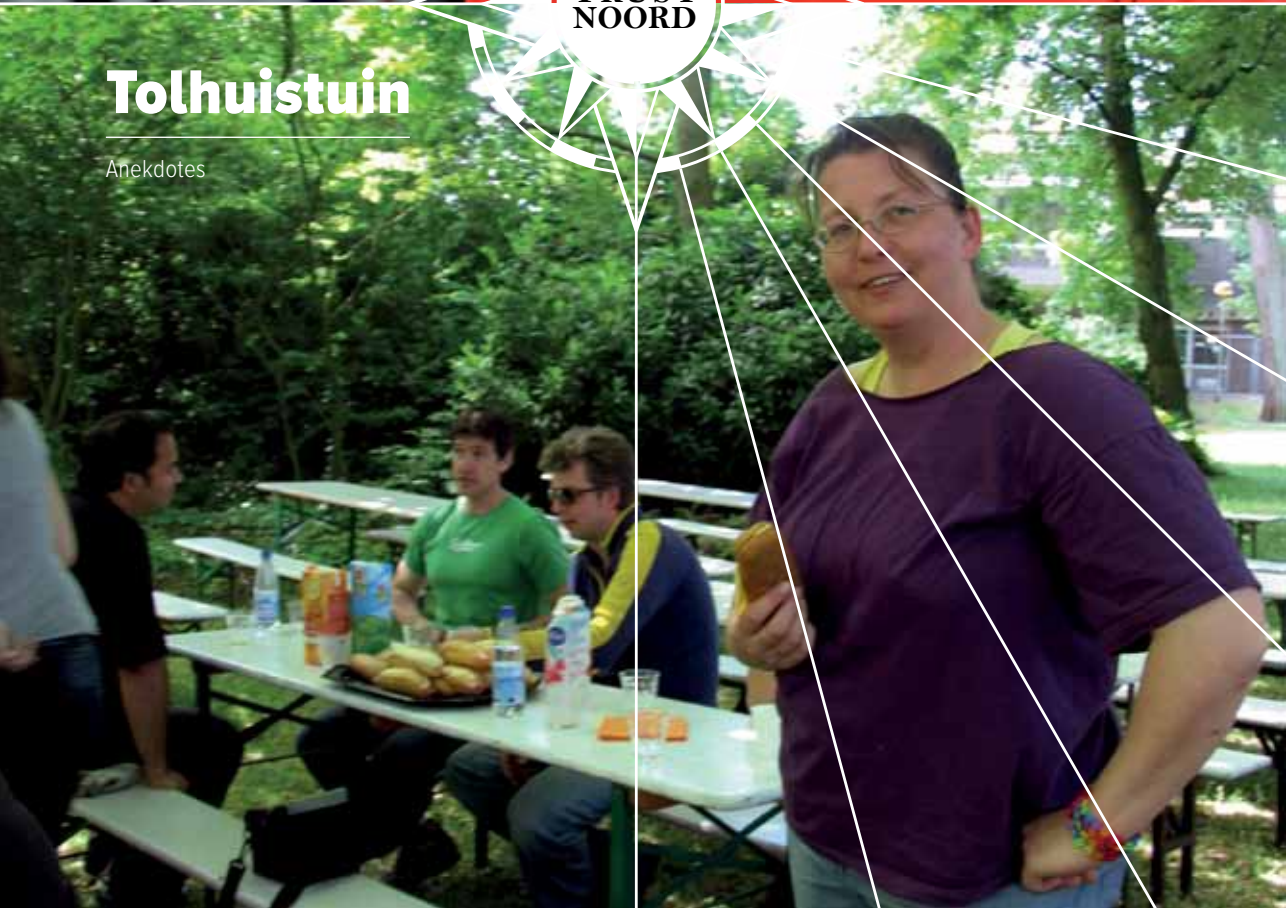
De laatste jaren heeft de NDSM-Werf zich steeds meer verbonden met de wijken daarachter. Zo wordt met theater de brug geslagen naar Tuindorp Oostzaan waar de Theaterstraat is gevestigd. De omwonenden en oud-medewerkers zijn daarnaast een belangrijke schakel voor de Werf in het vastleggen, het verzamelen en het organiseren van het verleden in de vorm van een museum. Het versterkt de betrokkenheid van alle noorderlingen (Trust-Noord 2017 #27). Ook steeds meer evenementen sluiten aan op de wensen van Noorderlingen, zoals Koninginnedag, de Buitenspeeldag en het Nederlands Liedfestival.

Bij elke nieuwe vorm van ontwikkeling op het terrein wordt gezocht naar een klein businessmodel. Of dit nu gaat om een kunstwerk dat zich ontwikkelt als een onenight hotel op een dukdalf of de ontwikkeling en restauratie van de kraan door daar een nieuw high end hotelkamer in te vestigen. Per keer is de Stichting op zoek naar extra content, synergie en dus ook lokale economie. Het jongste project in samenwerking met Stichting Doen is de oprichting van een energie coöperatie, een lokaal georganiseerde energiemaatschappij voor opwekking, distributie, kennis en inkopen van energie. De Stichting NDSM-Werf zet koers naar een blijvend, duurzaam en maatschappelijk economisch systeem passend bij het wezen van de werf. Dus geen aangeharkte stad, met permanente stedelijke functies, maar een dynamische werf met nieuwe ontwikkelingsconcepten en innovatieve vormen van ondernemerschap, financiering en allianties. Innovaties die in een Trust-vorm gestalte kunnen krijgen.

Tolhuistuin

Anekdots

Henk

N-Team

Henk is een stille Surinamer van een jaar of veertig. Hij komt wel uit de buurt, maar een bewoner kan je hem niet noemen. Want hij heeft geen huis. En ook geen paspoort of zorgverzekering. De papierwinkel is hem teveel geworden. Hij leeft van de klusjes die hem in de Tolhuistuin en op de Buurtmarkt worden aangeboden.

We werken graag met hem. Henk is sterk, secuur en betrouwbaar. Om vijf uur een biertje of twee en een bon voor de supermarkt, daar doet hij het voor. Dat de andere N-Teamers het liefst met hem werken zegt genoeg: hij maakt geen ruzie, kat en klaagt niet, pakt dingen op die voor anderen te zwaar zijn. Onze beloning is die diepe, bijna betrapte lach als we een grapje met hem maken. Alsof hij het niet gewend is te bestaan in de ogen van anderen.

1 juli was een stralende zomerdag. Het park van de Tolhuistuin stond klaar voor het publiek. Henk en de anderen hadden het podium opgebouwd, de tafels en banken opgesteld, de houten platen van de dansvloer geschuurd, gelakt en neergelegd. Hij stond op het punt om naar het Oosterpark te fietsen, voor het Ketu Ketu feest: gratis muziek en goedkope hapjes. Maar Henk, zeiden wij, waarom blijf je niet hier? Dit is jouw park, hier staan straks de

artiesten op jouw podium. Je zag dat het even tot hem moest doordringen. Dit was van hem. Hij had het zelf gemaakt. Hier moest hij niet weg. Hij ging zitten en vroeg of hij dan ook een biertje mocht.

Andrea

N-Team

Andrea ging wekelijks naar de voedselbank om de maand door te komen. Bij haar zieke vader kon ze geen goed doen, maar ze moest wel bij het minste of geringste voor hem opdraven. Verder zat ze thuis. Tot een ze oproep in de bus kreeg dat het N-Team mensen zocht. Bij ons kwam ze altijd tien minuten te vroeg. Goedlachs en intelligent, fysiek net zo sterk als de mannen in het team, formeel afgekeurd maar een harde werker. Een perfectionist ook, die niet rustte voordat het kassahok strak in de verf stond, met een bureau op maat voor de kaartverkoop. Maar na een maand kwam ze opeens niet meer opdagen. Touria maakte zich zorgen, dit paste niet bij haar. Ze belde – geen gehoor. Sms'jes bleven onbeantwoord. Pas na een week eindelijk reactie. SORRY. Even later een telefoontje: ze had niet gedurfd af te bellen. En om ons niet teleur te stellen had

ze daarna maar helemaal niks laten horen. Touria legde haar uit dat ze ons alleen maar op de hoogte hoefde te stellen. Als het een dag niet ging was een sms'je genoeg. Vanaf dat moment kreeg ze alleen nog maar berichtjes met de vraag wanneer ze weer mocht komen helpen. En dan is ze er weer. Tien minuten te vroeg. Voor een halve dag maar, hoor, zegt ze. Laat op de middag staat ze nog steeds ergens op het terrein te werken. Totdat het publiek komt. Dan verdwijnt ze. Want al die mensen, dat is haar te druk.

Tolhuistuin

Anekdoten

Omar

schrijver / rapper

Omar deelt flyers uit aan zijn vrienden op de pleintjes van de Banne, op de middag dat zijn voorstelling 'Zaka de klootzak' speelt in theater de Rietwijker. Jij? Een toneelstuk geschreven? Je bent toch geen homo? Ze kennen hem van de bankjes, van de zelfgemaakte clips als rapper Ome Omar. Maar in het theater komen ze natuurlijk nooit. Omar, met zijn schuine petje op, moet zichtbaar iets overwinnen. De meester van het cool stoned hangen komt er in zijn eigen buurt voor uit dat hij aan kunst doet.

Op eigen houtje is hij de toneelwereld binnengeslopen. Want Omar heeft de taal van een schrijver. Zijn stuk won de publieksprijs op het festival Hollandse Nieuwe en toert nu langs de stadsdelen. 's Avonds zitten ze er, de jongens. En zijn broers en zussen ook. Alleen zijn vader vertrouwde het niet. Om de grappen moeten ze lachen. Naar de monologen over vriendschap en de onzin van het leven luisteren ze geconcentreerd. Na afloop wordt Omar omhelsd.

Het stuk is een 21e eeuwse versie van Nescio's Titaantjes. Waar hij nog nooit van had gehoord. Chris geeft het hem cadeau. Als ze elkaar wat later tegenkomen in de Valk, waar Omar de voorronde van de Amsterdamse Popprijs wint als gastzanger bij The Don't Touch My Croques Monsieurs, zegt Omar dat hij Nescio prachtig vond. Hij herkende alles. Honderd jaar later, niets veranderd. En aan het einde had hij tranen in zijn ogen.

Mounia

catering

Mounia is niet meer weg te denken achter de hapjestafel op feesten in de Tolhuistuin. Leeftijdloos prethoofd met een groot verantwoordelijkheidsgevoel, twee bijna volwassen dochters en Mohammed, de goedmoedige brombeer die na zijn huwelijk met haar serieus gelovig is geworden. Mounia maakt hapjes uit de Marokkaanse keuken op elk moment dat erom gevraagd wordt. Altijd lekker en altijd op tijd. En tussendoor nooit te beroerd voor een flirt en een grapje in plat Amsterdams. Die zaterdagmiddag organiseerden we op de Buurtmarkt

aan het Van der Pekplein een afvalrace. Opdracht: bouw een bootje van grofvuil uit de buurt, en wie als eerste zijn vlag plant op het Shellterrein aan de overkant van het kanaal heeft gewonnen. Jasper timmerde met zijn kameraad Joost een volstrekt onzwaardig scheepje in elkaar. Vlak voor het startsignaal besloot Mounia aan boord te springen. 'Mohammed is toch in Marokko, die hoeft er niets van te weten!' Het bootje maakte onmiddellijk water. Hozen met blote handen hielp niet veel. De passagiers moesten overboord. Mounia

sprong joelend in het kanaal. Maar bleek niet te kunnen zwemmen. Jasper en Joost zwoegden haar mee, staken hun vlag in het land van Shell, keerden watertrappelend om, kwamen als laatste aan en hesen de schaterende Mounia onder luid applaus aan wal.

Trust Noord 2017

JOS VAN DER LANS

Amsterdam mag zich sinds kort weer in de belangstelling verheugen van welzijnsinstellingen, reïntegratiebedrijven, culturele instellingen, gemeentediensten en -besturen. Trok men tot aan 2013 naar steden als Enschede en Leeuwarden om daar frontlijnteams en de wijkaanpak te bestuderen, de laatste jaren vindt de sociale innovatie weer plaats in de hoofdstad, en dan met name in Amsterdam-Noord. Dit stadsdeel, dat ooit zwolg in een alles doordringend gevoel van achterstelling ten opzichte van het grote Amsterdam-aan-de-overkant, heeft zich de afgelopen jaren geheel hervonden, en lijkt nu soms wel een bedevaartsplaats voor trustbelangstellenden. Reden waarom er onlangs een heuse Trust-gids (in Engels, Russisch en Chinees) is uitgebracht, compleet met kaart en fietsroutes, aan de hand waarvan geïnteresseerden (waaronder opmerkelijk veel toeristen) op bezoek kunnen bij de vele initiatieven die in Amsterdam-Noord de afgelopen jaren onder de vlag Trust Noord tot stand zijn gekomen.

Trust Noord#14 **Trust Guide**

De gids zelf was een idee van een paar actieve bewoners in de Van der Pek-buurt. Samen met TIP Amsterdam Noord en I Love Noord en een microkrediet uit het in 2013 opgerichte Trustfonds hebben ze de gids ontwikkeld. Inmiddels zijn er zo'n vijfduizend van verkocht en functioneert er rondom de Trust-gids een compleet netwerk van lokale guides, authentieke Noorderlingen die bezoekers langs de Trustplekken van Noord leiden. De waardering is onverminderd groot, veel toeristen vinden het een hoogtepunt van hun bezoek aan de hoofdstad. De initiatiefnemers hebben er inmiddels handenvol werk aan. In 2014 liep hun omzet al op tot 350.000 euro. Niet alleen betaalden ze al in hun eerste jaar hun microkrediet terug. Na aftrek van kosten en salarissen konden ze daarbovenop ook nog eens € 45.000,- storten in het Trustfonds Noord.

Dat Trustfonds is een van de geheimen gebleken van het succes van Trust Noord. In 2011 kwam men tot de conclusie dat er op vele plekken in Noord veel initiatieven in de week lagen, maar dat er veel energie verloren ging omdat mensen eindeloos moesten hengelen om aan geld te komen om überhaupt iets van de grond te krijgen. Daarbij keek men allereerst naar de lokale overheid die subsidie moest verlenen. Maar die stroom was in 2012 zo goed als drooggevallen.

Naar banken keek men sowieso niet, want die leefden in een heel andere werkelijkheid. In die impasse ontstond het idee van het Trustfonds Noord. Een soort sociale lokale bank die voor sociale en culturele initiatieven geld tegen gunstige voorwaarden leent aan bewonersondernemingen. Het doel is niet alleen ondernemerschap en lokale werkgelegenheid stimuleren, het doel is ook om extra revenuen uit dergelijke ondernemingen weer terug te laten vloeien naar het Trustfonds-Noord, dat daar weer nieuwe lokale projecten mee kan aanjagen.

Het kostte in 2012 – eigenlijk nog maar kortgeleden – de nodige moeite om het fonds van de grond te krijgen. Met behulp van de gemeente, woningcorporaties uit Noord, de lokale Rabobank, de Triodosbank, Stichting Doen en een tot op heden onbekend gebleven gulle gever is een miljoen euro bij elkaar gebracht. Inmiddels is het vermogen toegenomen omdat ook bewoners van Noord aandelen (van € 10,-, € 25,- en € 50,-) in het fonds konden nemen, die zij (eenmalig) voor de helft mochten aftrekken van hun OZB-verplichtingen. Het bezit van deze aandelen (tegenwoordig ook een populair cadeau om aan burens en bekenden te geven) levert je in Noord tal van voordelen op, niet alleen op Trustlocaties, maar ook bij veel andere bedrijven, winkels en uitgaansgelegenheden. Maar liefst 35.000 belastingbetalers hebben daar gebruik van gemaakt. In 2014 leverde dat ongeveer 550.000 euro op, waar-

door het Trustfonds-Noord 15 substantiële aanvragen van sociale activiteiten en ondernemingen in Noord extra kon honoreren.

Wat is nu eigenlijk het geheim van Trust-Noord? Eigenlijk zijn alle mensen die belangstelling tonen nieuwsgierig naar het antwoord op deze vraag. Dat is ook de teleurstelling als ze de Trust-gids hebben aangeschaft; er staan een kleine veertig projecten in (38 om precies te zijn), waar weliswaar de originaliteit van afspat, maar er staat geen handleiding bij hoe je het doet. De samenstellers schrijven in hun inleiding: 'De kracht van de trusts bestaat uit de praktijk; het geheim bestaat er uit dat er in Amsterdam-Noord dingen bedacht zijn die niemand daarvoor durfde te denken en het succes van Trust Noord is dat er initiatieven van de grond zijn gekomen die niemand voor mogelijk had gehouden. Het is de overwinning van het doen over het denken,

de overwinning van het enthousiasme op de bureaucratie. Je moet er ook niet veel woorden aan vuil maken. Je moet het laten zien. Vandaar deze gids.'

En ze hebben gelijk. De kracht van Trust Noord zit hem in het feit dat mensen er warm voor zijn gaan lopen en de omstandigheden hebben gecreëerd om het bijzondere mogelijk te maken.

En dat heeft in twee jaar tijd inmiddels zo'n 350 mensen ook echt werk opgeleverd. Misschien dat een kleine bloemlezing van projecten uit de Trust Gids dat kan illustreren.

Trust-Noord#1 Veerkiosk

De vier heen en weer varende veerponten vormen de navelstreng waarmee Noord aan de stad is verbonden. Dagelijks maken er 60.000 mensen gebruik van. In de winter trekken ze hun kragen op en maken blauwbekend de overtocht, in de zomer kijken ze verveeld op naar de boten op het IJ. Waarom kan het niet gezelliger, vroegen drie bewoners van Amsterdam-Noord zich af, toen Trust Noord begin 2012 in de huis-aan-huisbladen Noorderlingen had opgeroepen om creatieve ideeën voor nieuwe lokale ondernemingen in te leveren. Er kwamen honderden ideeën binnen, waaronder het

Veerkiosk-idee van drie vrouwen uit Noord. Zij zetten hun ergernis over de lusteloosheid tijdens de oversteek om in een creatief bedrijfsplan. Ze stelden voor om de middenruimte benedendeks, waar nooit iemand zat, te ontsluiten. Maak er een bijzondere, handige kiosk van, waar je een overzichtelijk aantal zaken kunt krijgen. Dingen die je gauw vergeet maar wel nodig hebt (papieren zakdoekjes, hoestpastilles, aspirines). Maar ook een interessante plek omdat je er 's middags last-minute kaartjes kunt krijgen voor culturele voorstellingen in Amsterdam. Het moest een grappig energieke veerkiosk worden, beperkt maar energieke van inhoud. Je kunt er maar een overzichtelijk aantal zaken krijgen (één soort bos bloemen, het meest populaire boek van de week, usb-sticks, fietslampjes).

Iedereen vond het een grappig, maar helaas onmogelijk idee. De GVB wilde niet meewerken, de branchevereniging van winkels in en rondom het station dreigde met juridische stappen, zelfs de brandweer zag onoverkomelijke beren op de weg. Tot de stadsdeelraad op verzoek van de Trust-Noord en de bewonersorganisatie ANGSAW een motie aannam die verlevendiging van het pontverkeer voorstelde door niet-commerciële activiteiten toe te laten. Toen ging er op een veerpont een kiosk open, als experiment. Een half jaar later was er op alle ponten een balie, is er werkgelegenheid gecreëerd voor acht Noorderlingen en is zelfs de GVB enthousiast omdat het de troosteloosheid van het pontverkeer zichtbaar tegengaat.

De Veerkiosk Trust is een kleine onderneming geworden die deel uitmaakt van de grotere Tolhuistuin-trust (een van de werkmaatschappijen van Trust-Noord) die alle administratieve verplichtingen van de veerkiosk op zich neemt. Sinds 2014 maakt de veerkiosk jaarlijks winst, die verdeeld wordt over de GVB en Trust-Noord.

Trust Noord #15 Het park van de Tolhuistuin

Na het vertrek van Shell in 2009 verlengde het stadsdeel het contract met een groenbedrijf, dat braaf doorging met het onderhoud van het prachtige park met de monumentale bomen alsof er nog altijd niet

meer dan een paar Shell-werknemers in de lunchpauze door het groen kuierden. Dat was natuurlijk al snel niet meer het geval. Elke dag liepen er nu mensen rond, ze lagen er aan de waterkant, ze klaptten hun laptopjes open op de picknicktafels, ze brachten hun kinderen mee naar het dorp van Noordjes Kinderkunst, op zomeravonden kwamen ze dansen onder de sterrenhemel. Kortom, nu het park eindelijk weer openstond voor alle Amsterdammers was er zorgvuldig beheer en onderhoud nodig.

Namens de gemeente zei projectbureau Noordwaarts toen: goed, het park staat bij ons voor dit bedrag in de boeken – als de TolhuistuinTrust dit werk beter kan sluiten we met jullie een onderhoudscontract voor hetzelfde bedrag en dragen we de verantwoordelijkheid aan jullie over.

Wat bleek? Aan vrijwilligers met groene vingers ontbrak het niet. Voor het zwaardere werk schakelden we het N-Team in. Die ook de kiosk met koffie en ijsjes opzette, picknickmanden verkocht en kleedjes verhuurde, speeltuinen timmerde en zelfs een jeu de boules baan aanlegde. Bezoekers betaalden een dagbijdrage of werden Vriend van de Tolhuistuin. Zodat het oude park opleefde, de paden en het gras er keurig bij lagen en bezoekers wisten dat hier altijd meer te ontdekken viel dan ze hadden verwacht.

Trust-Noord#18 De Noorderpark Paviljoens

Het hart van Noord klopt in het Noorderpark. Tien jaar geleden nog vonden alleen hondenbezitters, alcoholisten en hangjongeren hun weg naar het park, nu is het een levendigheid van jewelste en wordt het Westerpark van de troon gestoten. Wat is het geheim? Het park is van de bewoners. De Noorderparkkamer zorgde er samen met de NoorderparkTrust voor dat de vernieuwing van het Noorderpark niet alleen fysiek werd. Sowieso bleek al snel dat er niet voldoende geld was voor een dure herstructurering, zoals we van het Westerpark kennen.

Wat vooral werd en wordt geïnvesteerd in het park is sociaal kapitaal. Rond de Noorderparkkamer ontwik-

kelde de Trust kleine paviljoens van tweedehands, maar kwalitatief hoogwaardige materialen. Dit zijn nu de werk- en ontmoetingsruimtes van allerlei bewonersinitiatieven, zoals de Noorderparkbar, deels met crowdfunding gefinancierd, en nu een belangrijke inkomstenbron voor de Trust. ZZP'ers kunnen per uur een werkplek huren in één van de paviljoens. Niet alleen voor het kantoorwerk overigens, er is ook een timmerwerkplaats met gereedschap-uitleen. En sportverenigingen uit Noord hebben een eigen ontmoetingsplek waar ze zich verzamelen voor uitwedstrijden en (kampioens)feestjes. Vrijwilligers uit de verenigingen draaien barden en zien een groot deel van de inkomsten direct terugvloeien in de clubkas.

Op verzoek van Evert Verhagen, de projectmanager van het Noorderpark, nam de NoorderparkTrust ook andere pandjes in het park in het beheer, waaronder het Pompstation, het GGD-Gebouw en het voormalige Tuincentrum dat in oude glorie is hersteld, zij het in een totaal andere vorm. Bewoners telen er hun eigen groente in de bakken van de Stadslandbouwtuinen (Trust-Noord #12) en verhandelen deze in de biologische winkel of direct aan het restaurant dat in het huis met rieten dak aan het water is gevestigd. Vele vrijwillige handige klussers uit Noord hebben bijgedragen aan de verbouwing. Leerlingen van het Clusius College dragen de zorg voor de tuinen in het Noorderpark.

Van belang bij het beheer van deze panden van de gemeente is dat de Trust zelf de touwtjes in handen kreeg en dus ook naar eigen believen mocht verhandelen. De gemeente is slechts met één bestuurslid vertegenwoordigd in de NoorderparkTrust en heeft dus een minderheid. Het getuigt van een groot vertrouwen van de politiek in de burgers van Noord. En dat vertrouwen wordt met een groot gevoel van verantwoordelijkheid waargemaakt door de bewoners rond het Noorderpark.

Trust-Noord#25 People's Supermarket

Het idee van de People's Supermarket in Tuindorp Oostzaan is gepikt van de gelijknamige supermarkt in Londen (zie: www.thepeoplesupermarket.org/). Daar

Jan-Willem Kluit
Manager gebiedsregie Stadgenoot

“De muzikanten uit de Muziekstraat zijn eigenlijk opbouwwerkers nieuwe stijl. Vroeger ontstond binding rond problemen, nu rond kansen en mogelijkheden. Het 'leuke' komt centraal te staan. Het zijn voor een woningcorporatie interessante mensen om mee samen te werken, ze brengen energie.”

Evert Verhagen
Stadsdeelvoorzitter,
stadsdeel Amsterdam Noord)

“Het gaat er niet om wat er is, maar wat er gebeurt. Veel te lang betekende het herstructureren van achterstandswijken: breken en bouwen. Maar het gaat om ‘hearts and minds’ en dat betekent dat je voorrang moet geven aan de gebruikers en hun programma. Een Trust is de perfecte manier om dat te organiseren.”

ontstond in 2009 het idee om een supermarkt van, voor en door mensen zelf te starten.

Het principe van de People's Supermarket is eenvoudig. De supermarkt is een voor iedereen toegankelijke winkel die wordt gerund door een coöperatief, die wel een bedrijfsleider aanstelt voor de dagelijkse coördinatie en de inkoop. De leden van het coöperatief werken wekelijks op vrijwillige basis een paar uur in de supermarkt, in ruil waarvoor ze forse korting krijgen op hun boodschappen. Met elkaar besluiten ze welk aanbod er in de schappen komt te liggen, waarbij gezondheid en duurzaamheid belangrijke aandachtspunten zijn. Ook is de winkel gericht op lokale producten, ondermeer vanuit de Mobbiele stadslandbouwtuin (zie: Trust-Noord#12) In 2013 namen, op uitnodiging van Trust-Noord een aantal bewoners uit Tuindorp Oostzaan het initiatief om na te gaan of een dergelijke initiatief in het westen van Amsterdam-Noord levensvatbaar is. Zij vonden al snel veertig mensen die bereid waren het coöperatief te vormen. De supermarkt vond een plek op het Zonneplein in enkele samengevoegde winkelpandjes die leegstonden. Eerder al vestigde zich de Theaterstraat in de aanpalende pandjes en kreeg de programmering van het Zonnetheater een impuls. Het Zonneplein heeft daarmee haar oude allure herwonnen. Wekelijks doen gemiddeld zo'n 500 mensen hun boodschappen in de supermarkt. De keur aan lokale producten, ondermeer uit Waterland groeit snel. Het aardige is dat nu mensen er zelf over gaan de belangstelling voor de kwaliteit van hun voeding groeit, de People's Supermarket zoekt het niet in kwantiteit (keuze uit veel producten), maar in kwaliteit (zekerheid van goede producten). Het was overigens niet eenvoudig om het verdienmodel (dat zoals bekend een van de kenmerken is van de trustontwikkeling) hier sluitend te krijgen. De aanvangskosten, alsmede de coördinatie kosten bleken de eerste twee jaar hoger dan uit de opbrengsten van de winkel konden worden opgebracht. Maar met de gestage groei ziet het er naar uit dat de People's Supermarket in 2015 voor het eerst uit de rode cijfers komt. Als dat lukt, past dat overigens wel weer in de trustfilosofie die het juist mogelijk maakt voor sociale initiatieven om langzaam de economie in te groeien.

Trust-Noord#27 NDSM-Werf Museum

Amsterdam Noord wordt getekend door het scheepsbouwverleden. Een groot deel van de Noorderlingen heeft roots in de haven. Deze geschiedenis is verbeeld in het nieuwe NDSM-Werf museum. Hier geen saaie vitrines met oude oorkondes, werktuig of uniforms, maar een virtuele tour door de huidige werf. Dwars door het kantoor van MTV bijvoorbeeld, waar met een klik op je smartphone de oude Timmerwerkplaats tot leven komt.

De gepensioneerde havenwerkers en initiatiefnemers van het museum moesten wel even wennen aan het idee van de ontwerper om met virtuele gadgets hun gedroomde museum tot leven te brengen. Maar tegenwoordig loopt ook deze generatie met de smartphone op zak en bedenken ze zelfs nieuwe content op basis van de archieven die ze in de loop der jaren hebben opgebouwd.

De vrijwilligers zijn de basis onder het succes van het NDSM Herleeft, zoals het 'levende' museum heet. Vol trots vertellen de havenwerkers over hun arbeidsverleden op de werf. Die verhalen zijn ook een bron van inspiratie voor de theatermakers op de Werf, die jaarlijks een voorstelling op het Over het IJ-festival wijden aan de geschiedenis van de werf. Open Monumentendag en Sail Amsterdam zijn de andere evenementen waarin de geschiedenis van de werf extra aandacht krijgt. Elk jaar staat een ander gebouw in de spotlights. Die keuze wordt slim gemaakt, zodat ook de belangstelling van monumentenorganisaties en financiers wordt gewekt. Op deze manier werden ook de financiële middelen gevonden om de Hellingen te behoeden voor instorting. Samen met een ervaren vormgever ontwikkelen studenten van de Reinwardt-academie een aantrekkelijk programma voor de eigenaar en bedrijven in het betreffende gebouw.

De oude havenwerkers voelen zich dankzij het museum weer mede eigenaar van de werf. Dat gevoel waren ze een beetje kwijtgeraakt na het faillissement van de scheepsbouwer en de vestiging van kunstenaars en commerciële creatieve industrie. Nu zijn het dezelfde bedrijven die zich financieel of met creatieve mankracht inspanssen om het verhaal van het verleden uit te dragen.

Jan-Willem Kluit
Manager gebiedsregie Stadgenoot

"We willen de Muziekstraat langzaam laten groeien, ik hoef nu nog niet te weten wat de volgende stap is. Dat is juist het interessante. Eindbeeldplanning is funest voor de dynamiek."

Trust-Noord#33 Pop-Up Trustaurant-Noord

Het is klein, misschien zelfs een uit de hand gelopen hobby, maar in Noord is het inmiddels een groot succes; het PopUp Trustaurant. Het begon met de Vrouwenbazaar, een groep migrantenvrouwen die regelmatig hapjes verzorgden rondom festivals. Halverwege 2011 kregen zij contact met een jonge Braziliaanse vrouw, die tegen hen zei: jullie moeten een PopUp-restaurant beginnen. De vrouwen hadden geen idee wat ze bedoelde. Ze legde het uit: een PopUp-restaurant is een tijdelijk restaurant. Dat korte tijd ergens wordt georganiseerd, mensen uit de omgeving rechtstreeks uitnodigt om te komen eten, en even later zijn biezen weer pakt, om vervolgens weer ergens anders op te duiken.

De vrouwen haalden hun schouders op. Dat zagen ze niet voor zich. Maar een aantal van hun kinderen, studierend op HBO-opleidingen, roken hun kans. Zij maakten er een stageproject van, regelden een eerste Krediet bij het Trustfonds-Noord, kochten een oude camper die zij ombouwden tot een instant keuken, schaften lange tafels en houten zitbanken aan, en flyerden voor het eerst op de Nieuwendammerdijk, waar zij het PopUp-restaurant in het gras van de dijk optrokken. Ze hadden het weer mee, en het werd een groot succes.

Eigenlijk zijn ze toen van buurt naar buurt getrokken, waarbij ze in de weekenden twee dineravonden organiseerden in de open lucht, waarbij ze wel vijftig buurtbewoners aan tafel kregen. Sinds 2014 zijn ze geheel zelfstandig, het krediet is terugbetaald, een van de kinderen regelt nog steeds de publiciteit en de planning, maar in feite doen de vrouwen alles zelf. Hun zomervakantie naar Turkije, Egypte en Libanon laten ze lopen: ze gaan nu in de winter. Omdat ze vinden dat ze bij de Trustfamilie van Noord horen, hebben ze sinds hun verzelfstandiging zich omgedoopt tot PopUp Trustaurant-Noord.

De toekomst van Trust Noord

De lijst is bij lange na niet compleet. Wie alle Trust-initiatieven in Noord op een rijtje wil hebben moet zelf de Trust-gids-Noord aanschaffen of een kijkje nemen op www.Trust-Noord.nl. Trust-Noord heeft zich de afgelopen drie jaar ontwikkeld tot een netwerk van lokale bewoners- en buurtondernemingen, waarvan een aantal inmiddels als zelfstandige bedrijven door het leven gaan. De Trust-Noord is in feite een soort holding, zij het wel een bijzondere want het bestuur wordt gevormd door een groep bewoners van Noord. Zij besturen en beoordelen de projecten, maar het uitvoerende werk wordt gedaan door professionele krachten. Het is een community-gestuurde onderneming. Dat wil zeggen: projecten worden gecreëerd die burgers activeren, geldstromen lokaliseren en reuuen dienstbaar maken voor gemeenschapsvorming en nieuwe sociale en culturele initiatieven.

Rob Vooren
Projectmanager
Projectbureau Noordwaarts

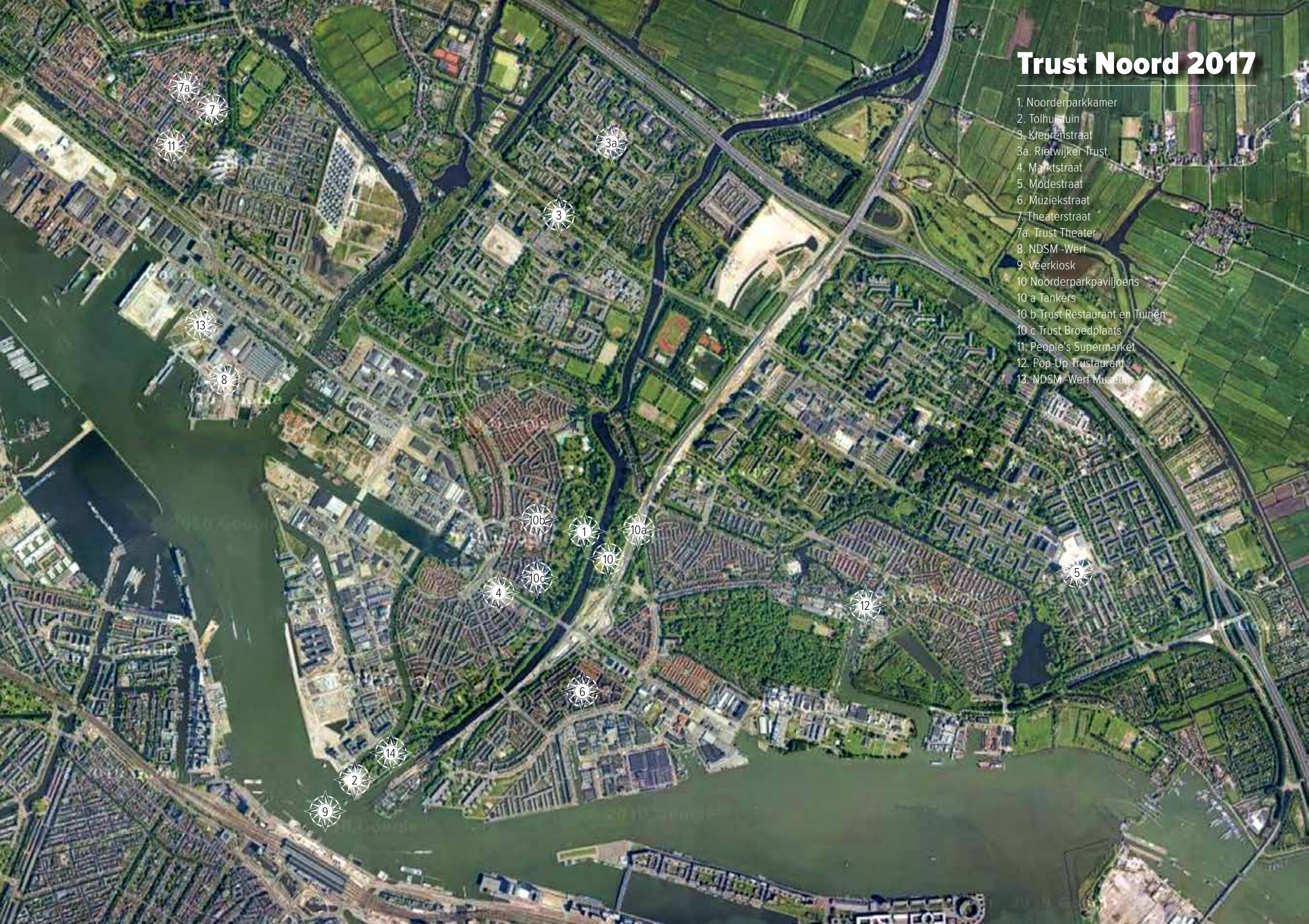
"Ik zou me kunnen voorstellen dat een trust door de bottom-up benadering (nog) meer maatschappelijk draagvlak heeft en indien zij in staat gesteld wordt als onderneming te functioneren (door bv vastgoed te exploiteren), dit ook de mogelijkheid oplevert voor een zakelijke aanpak zonder de inhoudelijke kaders te verloochenen."

In Amsterdam-Noord kan je spreken van een soort eigen trusteconomie Een economie die op eigen lokale krachten en geldstromen leunt en bijna onafhankelijk is van grote financiële instellingen en de gemeentelijke overheid, hoezeer deze instellingen ook als partner welkom zijn om mee te denken en mee te bewegen. De afgelopen decennia is veel geld weggelekt naar grote instellingen, anonieme financiële systemen of ondoorgroondelijke exploitatiemodellen die eigenlijk totaal losgezongen waren van welke lokale context dan ook. Wat Trust-Noord ambieert is die financiële stromen waar mogelijk weer lokaal maken en ze productief maken voor de initiatieven van mensen zelf.

En dat is de afgelopen jaren wonderwel gebeurd. Daarom komen er, ook in 2017, zoveel mensen kijken. In hun gemeente willen ze het ook. Of dat lukt is natuurlijk maar de vraag. Ze mogen de ideeën gratis kopiëren. Maar dat is geen garantie voor succes. Daarvoor is meer nodig. Namelijk bijzondere plekken en bijzondere mensen. En dat is precies wat Amsterdam-Noord te bieden heeft.

Trust Noord 2017

1. Noorderparkkamer
2. Tolhuistuin
3. Kleurenstraat
- 3a. Rietwijker Trust
4. Marktstraat
5. Modestraat
6. Muziekstraat
7. Theaterstraat
- 7a. Trust Theater
8. NDSM -Werf
9. Veerkiosk
- 10 Noorderparkpaviljoens
- 10 a Tankers
- 10 b Trust Restaurant en Tuinen
- 10 c Trust Broedplaats
11. People's Supermarket
12. Pop-Up Trustaurant
13. NDSM -Werf Museum

**Jaap
Schoufour**
Hoofd Bureau Broedplaatsen,
Gemeente Amsterdam

“Het vertrouwen in de Noorderparkkamer en Tolhuistuin is gebaseerd op de mensen die dit doen. Ik zie als onderdeel van een grote gemeente met 16.000 ambtenaren, dat de Chrissen en Floren (en dus ook anderen) de verbinders zijn in deze stad. Zij knopen vastgoedwereld aan wijkproblemen en oplossingen, aan overheidsbeleid en strategieën, aan kunst en cultuur en aan publiek. Dat is een zeldzaam slag mensen: gedreven, zelfstandig, slim en communicatief. Als vertegenwoordiger van de overheid zie ik dat wij onvermoeibaar, onsterfelijk en log zijn. Dat is bij de verbinders juist andersom. En dat is zorgelijk want zij zijn wel vermoeibaar, op en uitgeblust op een gegeven moment. Dat moeten we dus voor zijn. Het werk dat zij doen moet leuk blijven en hen niet verslijten. Daar kan de overheid met haar vele middelen voor zorgen.”

Colofon

Redactie:

Simon van Dommelen
Chris Keulemans
Floor Ziegler

Auteurs:

Simon van Dommelen, zelfstandig adviseur cultuur en stedelijke ontwikkeling
Chris Keulemans, artistiek directeur van de Tolhuistuin.
Jos van der Lans, cultuurpsycholoog en publicist. Co-voorzitter van de landelijke commissie wijkaanpak. Hij is tevens voorzitter van de Stichting Cultuur aan het IJ, initiatiefnemer en hoofdhuurder van de Tolhuistuin. www.josvdlans.nl

Vormgeving:

Studio Rooie Jas, Jasper van den Berg, www.rooiejas.nl

Foto's:

Floor Ziegler pag 2, 4, 10, 13, 18, 24, 25, 36, 55; Floor Thomasse pag. 18; Alma van Woudenberg pag. 22; Maaïke Poppegaai pag. 32; Lobke Meeskes pag. 32; Tobias Krasenberg pag. 34; Maartje Kuipers pag. 55; Hans van Vliet pag. 34 ; Francis Broekhuijsen pag. 2, 5, 20, 28, 29, 44, 46, 48.

Deze publicatie kwam tot stand met steun van:

Bureau Broedplaatsen, DMO Wijkaanpak Gemeente Amsterdam, Stadsdeel Amsterdam Noord, Ymere.

Amsterdam, maart 2012

De Noorderparkkamer en Broedstraten zijn:

Floor Ziegler (artistieke leiding)
Jan van Liebergen (zakelijke leiding)
Marga van der Vlugt (PR & Communicatie, verhuur)
Jeroen Pieterse (back-office, beheer)
Marjolijn Kerkstra (productieleiding Noorderparkkamer)
Daan Vonk (producent Noorderparkkamer)

Kwartiermakers Broedstraten:

Maaïke Poppegaai en Jeditah Van der Meulen (Marktstraat)
Maartje Kuipers (Muziekstraat)
Katja van Heesch (Kleurenstraat)
Mira ter Braak (Modestraat)
Sabine Pater (Theaterstraat)

Stichting Cultuur aan het IJ / de Tolhuistuin is:

Chris Keulemans (artistiek directeur)
Rob Veldhuijsen (zakelijk directeur)
Touria Meliani (productie)
Robert Lamers (boekhouding)
Koosje Laan (fondsenwerving)
Liesbeth Beeftink (marketing & PR)
Sharine Visman (huur, verhuur)
Daan Dijkstra (beheer)

Ymere
wonen, leven, groeien

Stadgenoot

ROCHDALE

**FONDS
PODIUM
KUNSTEN**
PERFORMING
ARTS FUND NL

BROEDSTRATEN

TOLHUISTUIN

Trust Noord

In eigenzinnig Noord doen veel jonge kunstenaars iets wat welzijnswerkers niet altijd kunnen opbrengen: ze trekken de wijk in, ze gaan er werken en wonen. Ze proberen op te gaan in de buurt, ermee te vergroeien, en zetten met wijkbewoners de verbeelding aan het werk. Dat leidt tot nieuwe verbindingen en initiatieven, zoals de Noorderparkkamer, Broedstraten en Tolhuistuin. In Trust Noord vertellen de initiatiefnemers wat ze doen en waar ze naartoe willen.

De Noorderparkkamer, Broedstraten en Tolhuistuin staan klaar om op zijn Amsterdams te gaan werken aan Trusts, zoals men die in Engeland al kent: een nieuwe vorm van buurtorganisatie die burgers in staat stelt om initiatieven te nemen en zich weer eigenaar te voelen van zaken die hen direct aangaan. Trusts zijn wijkondernemingen die gebouwen, plekken of andere eigendommen beheren of exploiteren. Maar het is vooral een andere manier van denken, van organiseren, van kijken naar de lokale economie. Met Trusts in Noord worden verschillende economische motortjes op gang gebracht, die energie produceren, burgers mobiliseren en creativiteit vrijmaken.

Franka Kanters
manager Ymere

“Wij investeren in deze plekken, in onze groeiwijken waar wij een bijdrage willen leveren aan versterking van de buurt en bewoners rond de speerpunten: ontmoetingsplekken, talentontwikkeling en de buurteconomie. Zowel de Tolhuistuin en de Noorderparkkamer hebben zich beiden de afgelopen jaren zichtbaar neergezet voor en door bewoners uit de buurt.”

Trust Noord beschrijft hoe de drie initiatieven in Amsterdam Noord de condities hebben geschapen voor de vorming van Trusts. Het is het begin van een gedroomde toekomst met tientallen zelforganisaties die dit Amsterdamse stadsdeel van een geheel nieuwe dynamiek kunnen voorzien. Maar Trust Noord biedt niet alleen een uitnodiging om mee te dromen, het is vooral een oproep aan overheden, organisaties, bedrijven en burgers om mee te doen en het in de praktijk waar te maken. Mogelijk maken, loslaten en toevertrouwen. Daar gaat het om.

Met bijdragen van Chris Keulemans, Floor Ziegler,
Jos van der Lans en Simon van Dommelen